
TOPLUMSAL CİNSİYET ODAKLI HABERCİLİK

ELKİTABI

Çiçek Tahaoğlu, Elif Akgöl

IPS İLETİŞİM VAKFI YAYINLARI

TOPLUMSAL CİNSİYET ODAKLI HABERCİLİK ELKİTABI

©IPS İletişim Vakfı

İlk Basım: Haziran 2018

IPS İLETİŞİM VAKFI

Faik Paşa Yokuşu No: 37/7-8 Kat: 3 34430, Beyoğlu, İstanbul

Tel: +90 212 251 1503

Faks: +90 212 251 1609

E-posta: bia@bianet.org

Web sitesi: www.bianet.org

Yayınevi Sertifika No: 41308

Bu kitap Avrupa Birliği Demokrasi ve İnsan Hakları İçin Avrupa Aracı (DİHAA) Fonu mali desteği ile yayımlanmıştır. Burada dile getirilen görüşler IPS İletişim Vakfı'na aittir. Dolayısıyla hiçbir biçimde Avrupa Birliği Demokrasi ve İnsan Hakları İçin Avrupa Aracı (DİHAA) Fonu'nun resmi görüşleri olarak değerlendirilemez.

Kitap Tasarım ve Uygulama: Büşra Erinkurt

Baskı ve Cilt: Yaylacık Matbaacılık Ltd.

Fatih Sanayi Sitesi No. 12/197 Topkapı, İstanbul

Matbaa Sertifika No: 11931

ISBN: 978-605-85516-2-6

TOPLUMSAL CİNSİYET
ODAKLI HABERCİLİK
ELKİTABI

Çiçek Tahaoğlu, Elif Akgöl

Çiçek Tahaoğlu

Gazeteci. 2011'den beri bianet'te kadın ve LGBTİ+ haberleri editörü olarak çalışıyor. Université Marc Bloch'da Sosyoloji bölümünden mezun oldu. 2009'dan 2011'e kadar AFP'de fixer ve çevirmen olarak çalıştı. Açık Radyo'da Cadı Postası programcılarındandı. 2015 Müşerref Hekimođlu Başarı Ödülü'nü aldı.

Elif Akgül

Gazeteci. 2013'ten beri bianet'te ifade özgürlüğü haberleri editörü olarak çalışıyor. İstanbul Bilgi Üniversitesi Sinema Televizyon bölümünden mezun oldu. İMC TV'de muhabir olarak çalıştı. 2017'de Metin Göktepe Özel Jüri Ödülü'nü aldı.

İçindekiler

Vakıf'tan	6
Önsöz: Toplumsal cinsiyet odaklı habercilik üzerine	9
Bu elkitabına neden ihtiyaç var?	21
Bu elkitabı kimler için?	22
Toplumsal cinsiyet odaklı habercilik nedir?	23
Kadınlar ve LGBTİ+'lar ne zaman haber olur? Ne zaman haber olmaz?	26
Habere nasıl başlıyoruz?	28
Haber kaynaklarıyla iletişim	31
Haberde cinsiyetçilikten kaçınmak için 14 madde	35
Haber dili	49
Haber görselini seçerken dikkat edilmesi gerekenler	54
Başlığını doğru seç, tık avcılığı yapma	56
Haber yazdıktan sonra kendine şu soruları sor	57
Haber yazımı örneği	58
Haber analizleri	63
bianet haber merkezinden deneyimler	68

Vakıf'tan

Bu kitap hayal ettiklerimizi yaşamanın bir adımı olarak gerçekleştirilmiş.

Hayal etmeye ve hayallerimiz için mücadele etmeye devam edeceğiz.

Sorun yaratan durumları tespit etmenin, tanımlamanın ve dile dökmenin ilk basamak olduğu aşikâr. Heteroseksist ve cinsiyetçi sistemle mücadelenin ilk adımı çeşitli kimliklerin var olduğunu açıkça ifade etmektir. Bir sonraki adım, çeşitli cinsiyet kimliği, cinsel yönelim ve cinsiyette olan kişilerin eşit vatandaşlar olarak her ortamda eşit hakları olduğu gerçeğini “ama”sız savunmaktır. Kısacası bu sistematik sorunla mücadelenin yolu onu yeniden üretmemekten geçer.

Cinsiyetçilikle mücadele için evde, okulda, kışlada, hastanede, kitle iletişim araçlarında, yani her ortamda gerekenlerin planlanması ve uygun stratejilerin geliştirilmesi gerekir. Gerek eşit haklar talebi gerekse cinsiyetçiliği ve heteroseksizmi yeniden üretmemek konusunda görsel ve yazılı medyaya çok kritik bir rol düşüyor.

Güncel bir örnek verelim: 2018 Mart ayında TBMM’de kadın tiyatro oyuncularının varlığı sansürlendiğinde basın tepki göstermesi veya durumu açıklayacak mazeretler üretmesi kadınların toplumsal hayat sahnesinde görünür olması açısından kritik bir önem taşıyor. 2 Nisan 2018’de TBMM’de kadın oyuncuların sahnede sansürlenmesine karşı “100 kadın 100 replik” etkinliğini duyurmak habercilerin boynunun borcu. Görevini kötüye kullanmak sadece yalan ve taraflı haberle olmaz; okuyucusunu haberdar etmemek de basın etiğine aykırı ve taraflı bir tutumdur.

Cinsiyetçilik ve heteroseksizm ile mücadelenin bir diğer yöntemi de bu alanda yaygın olarak kabul gören önyargıların asılsız

olduğunu ifade etmektir. Patriarkanın derin kökleri vardır ve belirli gruplara güç verir. Patriarkanın en güçlü dayanağı heteroseksizm ile mücadele ise uzun soluklu bir süreçtir.

Bir akademisyen olarak, görsel basından aldığım davetleri cinsiyetçilik ve heteroseksizm konusunda haberdarlığı arttırmak amacıyla kabul ettiğim oldu. Bu söyleşilerde yaygın kabul gören önyargıları değiştirmenin ne zor olduğunu, iyi niyetli gazetecilerle dahi yaşadıklarımın örnek vererek paylaşmak istiyorum.

Eşcinsel aktivistler, kurumsallaşmış psikiyatriden eşcinselliğin bir hastalık gibi ele alınmasının bilimsel olarak yeniden değerlendirilmesini talep ederler. 1973 yılında Amerikan Psikiyatri Birliği (APA) eşcinselliği, ruhsal hastalıkların sınıflandırıldığı DSM'den çıkarmıştır. APA'nın bu değerlendirmesi doğrultusunda, Mayıs 1990'da düzenlenen 43. Dünya Sağlık Kongresi'nde Dünya Sağlık Örgütü eşcinselliği Türkiye'de de kullanılan Uluslararası Hastalık Sınıflamaları'ndan (ICD) çıkarır. Kısacası, 27 yıldır eşcinsellik diye bir hastalık tanımlı değil.

Durum çok açık; eşcinsellik bir hastalık değildir. Benimle görüşme yapan sunucuya, "Hastalık olmayan bir durumda tedavi de gerekmez, yani dönüştürücü bir tedaviye yer yok ve etik değildir" dedim. Dil her zaman gerçekleri ifade etmek için yeterli olamıyor. Söylemlerimizi mimiklerimizle de pekiştiriyoruz. Ayrımcılığı pekiştirmek gibi bir niyeti de olmadığını düşündüğüm sunucu konuşmayı bitirirken acıklı bir ifadeyle toparladı: "Eşcinselliğin tedavisi bilinmiyor".

Eşcinsellik tedavisi olmayan bir hastalık değildir, hastalık olmadığı için tedavisi yoktur.

Cinsiyetçilik ve heteroseksizm karikatür, fıkra, fotoğraf ve en çok da sözel olarak dil aracılığı ile yeniden üretilerek önyargı-

ların yüzyıllarca sürmesine, insanların farklı ortamlarda ayrımcılığa maruz kalmasına sebep oluyor.

bianet yıllardır toplumsal cinsiyet odaklı hak haberciliği yapıyor. *Kadın Odaklı Habercilik* kitabı 2007’de hazırlandı ve 2012’de kitap yenilendi. Kadınların her gün yaşadığı şiddeti görünür kılmak için aylık çetele tutmaya 2009’da ilk bianet başladı.

Toplumsal Cinsiyet Odaklı Habercilik Elkitabı’yla bianet yine heteroseksizme ve cinsiyetçiliğe karşı dilimizi, anlayışımızı geliştirmek için bir rehber hazırlıyor. Hazırlanan bu rehber toplumsal cinsiyet odaklı hak haberciliği için önerilerle dolu bir destek kaynağı.

Nadire ve Ertuğrul’un *Kadın Odaklı Habercilik* kitabının giriş bölümünde ifade ettiği gibi IPS Vakfı 1993’te yaygın medya dışında “bir şeyler yapmanın mümkün” olabileceği hayalleriyle kurulmuştu (Ertuğrul, Füsün, Nadire, Tuğrul, Şahika). *Toplumsal Cinsiyet Odaklı Habercilik Elkitabı*’nın gazetecilerin ve medya temsilcilerinin hak odaklı habercilik yapmalarına önemli bir katkı sunacağına inanıyorum.

Prof. Dr. Şahika Yüksel

Önsöz:

Toplumsal cinsiyet odaklı habercilik üzerine

Bağımsız İletişim Ağı olarak 2000 yılından bu yana habercilik yapıyor, üzerine düşünüyor ve eğitimler veriyoruz. Bu yüzden kendimizi adı resmen konulmamış olsa da bir “okul” olarak adlandırdık. Yıllar içinde kendimizi sürekli yeniden tanımladık ve bu birikimi de hep paylaştık. Eğitimlerimiz bunun her zaman en önemli ayağı oldu, bunların sonucunda ortaya çıkan kitaplarımız da. Eğitimlerimize yerel medya mensubu gazetecilerle başladık, adını da “Hak Odaklı Habercilik” eğitimleri koyduk. Yaklaşık 1500 haberciye ulaştık, bianet olarak onların hak haberlerinin mecralarından birisi haline geldik. Bu eğitimler sırasında ve 2003 yılında Habercinin Elkitabı (*Medya ve Toplum, Gazetecilik ve Habercilik, Radyo ve Radyoculuk, İletişim Teknolojileri ve Medya, Medya, Etik ve Hukuk*) dizisi, 2007 yılında ise Hak Odaklı Habercilik (*İnsan Hakları Haberciliği, Kadın Odaklı Habercilik, Çocuk Odaklı Habercilik*) dizisi kitaplarını yayınladık. Bunların hepsini internet ortamında erişilebilir kıldık. Bu kitapların ikinci baskılarını yaptık. *Kadın Odaklı Habercilik*'i ise e-kitap olarak İngilizce de yayınladık.

Biz yerel medya habercilerine yönelik eğitimleri tamamladığımızda yerel medyanın ve çalışanlarının profili artık çok değişmişti, kitaplarımız da çoktan iletişim fakültelerinde okutulan başlıca kaynaklar arasına girmiş, hatta ikinci elkitabı dizimizdekine benzer adlarla dersler açılmaya, ders planları bu konuları içermeye başlamıştı. Ancak gazetecilik okutulan fakültelerdeki habercilik teori ve uygulamaları arasındaki kopukluğun, başka ifadeyle, haber eleştirisi dersleri ile habercilik uygulama derslerini verenlerin anlattıklarının çoğu zaman buluşmadığının farkındaydık. Nitekim akademisyenler, uygulamadan

gelenleri genel geçer haberciliği yeniden-üretecek bir eğitim vermekle eleştirirken, haber derslerini verenler, haber eleştirisi yapanların söylediklerini haberciliğin gerektirdiği hız ve haber yayın müdürlerinin, editörlerin, medya sahiplerinin ve de okur beklentilerinin mevcut yapısı içinde hayata geçirilemez buluyor, bunları söyleyenlere de en azından “naif” muamelesi yapıyorlardı; diğer yandan da öğrenciler hangi niteliklerle mezun olurlarsa olsunlar, ana akım medyadaki gazeteciler tarafından “iletişim fakültelerinden haber yazmayı bilmeyen mezunlar verildiği” suçlamasının önüne geçilemiyordu. Böylece, 2007 yılında gazetecilik yapmak isteyen iletişim fakülteleri öğrencilerini henüz sektöre girmeden yakalamak, onlara mutlaka yaygın medyada çalışmak zorunda olmadıklarını ancak çalışmaya başladıklarında orada da hak odaklı habercilik yapabileceklerini göstermek veya bianet gibi inisiyatifler için kendilerini cesaretlendirmek, hak odaklı habercilik için önce kendi haklarına sahip çıkmak, yaygın haber medyasının alternatif habercilikte de tekrarlanan yanlışları içine düşmeden bu mevcut haberciliği dönüştürecek yönde bir farkındalık yönünde eğitmek üzere Okuldan Haber Odasına (OHO) projesini hayata geçirmeye başladık. Türkiye ve Kuzey Kıbrıs Üniversiteleri iletişim fakültelerinin 3. ve 4. sınıflarından başvurular üzerinden yapılan bir elemeye ve yaz aylarında gerçekleştirdiğimiz eğitimlerde tam geçen yıl 2016’da “dalya” diyecektik ki, 2016 yılı eğitimimizi, 15 Temmuz darbe girişimi nedeniyle son anda iptal etmek durumunda kaldık. Buna karşılık, 2017 yılının Temmuz ayında gerçekleştirdiğimiz eğitimle, önceki OHO’ya katılmaya hak kazanmış olanlara yenilerini de ekleyerek, en büyük grubumuzla OHO’da 10 yılımızı tamamlamış olduk. Böylece 10 yılda 317 öğrenciye ve 150 akademisyene ulaşmış olduk. “Gazeteciliğe Başlarken” kitabımızı bu eğitimlerin başlarında 2009 yılında yayınlanmıştık, ancak o günden bu güne gazetecilik de, Türkiye’nin politik iklimi de çok hızlı ve inişli çıkışlı bir şekilde

değiştirdi. Biz bir yandan bu değişimlerin gerekliliklerine cevap vermek, diğer yandan kendi habercilik arayışımızın/pratiğimizin evrilme biçimine de ad koymak üzere atölyelerimizi hem dijital teknolojilerin değiştirdiği ve online habercilik veya çoklu-ortam gazeteciliği diye adlandırılan yeni haberciliğin anlatı formatlarında ve kullanılan mecralarda yarattığı değişiklikleri kapsayacak şekilde, hem de hak odaklı barış gazeteciliği vurgusuyla gerçekleştirmeye başladık.

Gazeteciliğe Başlarken kitabımızın üçüncü baskısını henüz değiştiren gazetecilik ve haberciliğin imkânları ile sorunlarını kapsayacak doğrultuda gözden geçirmek üzere yayınlamadık ama, BİA'nın bir diğer projesi kapsamında gazetecileri, editörleri, hak örgütleri temsilcileri ve akademisyenleri, yola çıkarken savunduğumuz ve mottomuz haline gelen “başka bir iletişim mümkün” sorunsalımız çerçevesinde yeniden bir araya getirmek üzere bir adım daha attık. Barış gazeteciliğinin imkânları, önündeki engeller ve bunlarla nasıl başa çıkılabileceğini tartıştığımız atölye çalışmaları gerçekleştirdik. Bu atölyeler ve 16 yıla yayılan eğitimlerimizin ancak özellikle de, OHO eğitimlerinin bize öğrettikleri, düşündürdükleri, artık olgunlaşmış, sadece teorik/kavramsal değil, ekonomik olarak sürdürülebilirliği ile “alternatif bir rol modeli” haline gelen, üzerine çok sayıda akademik çalışma gerçekleştirilen, hak ve barış odaklı bianet gazeteciliği deneyiminin öğrettikleri, bizi yeni bir kitaba götürdü ve 2016 yılında *Barış Gazeteciliği Elkitabı*'mız yayınlandı. Bunu e-kitap formunda İngilizce çevirisi izledi.

Ancak bu noktada elinizdeki kitabın yayınlanmasına giden süreç ile neden toplumsal cinsiyet odaklı habercilik elkitabı yazımına ihtiyaç duyduğumuzu anlatmadan önce, büyükçe bir parantez açarak alternatif habercilik arayışımızın durakları ile ilgili bir not düşmeliyim. Hak Odaklı Habercilik dizisinin editörü olarak önsöz yazarken hak odaklı haberciliğin bütün ha-

bercilik anlayışları ve pratikleri için olmazsa olmaz bir “baş durak” olduğunu söylemiştim. Bu doğrulandı ve öyle sanıyorum ki ilk defa bianet haberciliği içinde kavramsallaştırılıp, teorize edilerek hayata geçirilen “hak odaklı habercilik”, bir yandan Türkiye’deki iletişim fakültelerinde verilen gazetecilik eğitiminin konusu haline gelirken, diğer yandan mecrası esas olarak “alternatif” medya örnekleri olmak üzere, genel geçer haberciliğin “iyi gazetecilik” olmasını dert edinen habercilerin, okur temsilcilerinin de başlıca referansı haline geldi. Böylelikle uluslararası literatürde “insan hakları haberciliği” olarak bilinen habercilik, bizim tanımımızla ve pratiğimizle boyutlandı. bianet haberciliği içinde ve habercilik üzerine düşünüp, uygulayanların çabaları ile kapsamı, derdi genişledi, bu arada da haberin/haberciliğin nasıl olması gerektiğine dair söyledikleri, yaptıkları ve bunları temellendiren yaklaşımı da öncü oldu. Dolayısıyla hak odaklı habercilik yalın biçimde insan hakları ihlallerini ve hak kullanımlarını haberleştiren ve takip eden bir habercilikten öte; bütün haberleri kadın, çocuk ve cinsel yönelimleri, etnik, ırksal, dinsel/mezhepsel, kültürel kimlikleriyle “ötekileştirilenler” odaklı kılan ve kuran, bunları yaparken de yeni hak ihlallerine neden olmayan bir haberciliği anlatır oldu. Aslında hak odaklı habercilik, insan hakları gazeteciliği, barış gazeteciliği, sorumlu (*responsive*) gazetecilik, halk (*public*) gazeteciliği, yeni gazetecilik, müzakereci (*deliberative*) gazetecilik veya gelişmeçi gazetecilik gibi adlarla anılan arayışlarla aynı derdi paylaşıyordu. Bu da, genel-geçer habercilikten duyulan hoşnutsuzluktu, dolayısıyla bu arayışları dillendirerek hayata geçirenler açıkça söylemeseler de, aslında iyi gazetecilik yapmak isteyen herkesin olmazsa olmazı ya da baş durağı genel geçer habercilik bizzat hak ihlali yapan bir form ve anlatı kurduğu için kaçınılmaz olarak hak odaklı habercilik idi. Ancak hâlâ daha, hak odaklı habercilik bizim için bütün bu arayışlardan ötesini ifade ediyordu. Bu ötesi de hak odaklı barış gazeteciliği idi.

1970’li yıllarda akademik dünyada söz edilmeye başlanan, 1990’lı yıllarda uygulamalarıyla karşılaşılmaya başlanan, aynı yılların sonlarından itibaren de gazeteciliğin/haberciliğin nasıl yapılması gerektiğine dair akademik ve aktüel tartışmaların gündemini epey meşgul etmeye başlayan “Barış gazeteciliği” kavramını Türkiye’de ilk dillendirenlerden birisi BİA olmuştur. Nitekim bianet’in “başka türlü iletişim” arayışı ve haberciliği esas olarak her zaman barış odaklı olmakla birlikte, barış gazeteciliği eğitimlerimizin konusu haline OHO projesiyle gelmişti ve bunu tamamlamak üzere BİA, 2015 yılında bir barış gazeteciliği projesi de başlattı.

BİA’nın bu yeni projesi ve eğitimleri, genel geçer haberciliği daha kökten bir yerden, yani ortaya çıkışındaki ekonomik, politik ve gazetecilik anlayışı ve etiğine de damgasını vurarak bugüne kadar taşıyan akademik/bilimsel bağlamı, dolayısıyla aslında başat gazeteciliği ideolojisi ile dayandığı epistemolojik temeli de tartışmaya açarak sorunsallaştıran bir yaklaşım taşıyordu. Bu yaklaşım içinde de, hak haberciliğinin olmazsa olmazlığından da hareketle, barış gazeteciliğinin tanımı genişletildi. *Barış Gazeteciliği Elkitabı*’mız da, genel geçer haberciliğin nasıl dönüştürülebileceğinin anahtarlarını bize sunmakla kalmayıp, barış gazeteciliği ile hak odaklı haberciliğin bağını kuracak şekilde ana akım medya haberciliğinin dayandığı genel geçer ilke ve kurallar ile bunların uygulanmasının çerçevesini çizen etiği eleştiren bir teorik yaklaşım içinde yayına hazırlandı.

Özetle BİA olarak biz yaptığımızın adına “hak odaklı barış gazeteciliği” diyoruz ve bununla hak savunuculuğu ile barış savunuculuğunu birbiri için vazgeçilmez sayan bir etik ve politik tercih konusu haberciliği anlatıyoruz. Bu tercihin de, sadece sıcak çatışmalı durumların varlığında değil, gündelik hayatta haber konusu olabilecek bir kırılma veya artı yaratan her

durumda uygulanabilir, dolayısıyla her türden (sınıfsal, etnik, kültürel, toplumsal cinsiyet temelli vb.) çatışma ve gerilimin şiddete varmadan çözümlenebilmesinden kendini sorumlu sayan, dolayısıyla barışa sürekli ileriye taşınması gerekli bir süreç olarak yaklaşan bir gazeteciliği ifade ediyoruz.

O halde neden şimdi, *Barış Gazeteciliği Elkitabı*'mızın yayınlanmasından iki, *Kadın Odaklı Habercilik* kitabımızın ilk baskısının yayınlanmasından on bir, ikinci baskısının yayınlanmasından ise altı yıl sonra, bu defa da *Toplumsal Cinsiyet Odaklı Habercilik Elkitabı* ile karşınızdayız.

Öncelikle, *Kadın Odaklı Habercilik* kitabımızda, kadınların haberlerde yeterince temsil edilmemişlerini, temsil edildiklerinde ise hak ihlallerine uğrayışlarını, haber kurgusu içinde yeniden-üretilen gündelik hayatın dilinin kadını ötekileştiren fallogomerkezli yapısıyla açıklamış, öncelikle bu dilin, hâkim gerçeklik rejimi/söylemi içindeki tezahürleriyle ve haberi haber yapan ilk evre kodların bizzat tarifinin haberi eril bir anlatı türü kıldığı ve bunların yerinden edilmesi gerektiği belirlemesinde bulunmuştuk. Yani dönüştürmeye dilden başlayalım, bu arada da genel geçer haberciliğin ilke ve kodlarını, en önemlisi dayandığı etiği bizzat sorgulayalım demiştik. *Barış Gazeteciliği Elkitabı*'nda ise, fallogomerkezli dil içinde (kendi imleyeninin yokluğunda) kadının ötekileştirilmekle kalmayıp, bütün (diğer) ötekilerin kadınlaştırılarak kendilerine kadın gibi muamele edildiğini, daha doğrusu, düşünce dünyamızı kuran erkek-kadın karşıtlığının, üzerine bütün diğer karşıtlıkların bina edildiği bir ilksel (arketipik) karşıtlık yerine geçtiğini söyleyerek, bu epistemolojik konumu sorunsallaştıran bir düşünme/eylem ile feminist etiğin gerekliliğinin altını çizdik. Yani haber kadınlar veya kadınlaştırılmış “ötekiler için” yapılmalıydı. Bunun yapılabilmesi için de, karşıtlıklar içinden ilerleyen değil, onların iç içeliğinin farkında bir anlatı etrafında neyin haber olup neyin

olmayacağına, hangi haber kaynaklarının nasıl kullanılacağına, haberin nasıl yazılacağına, editöryel değerlerin nasıl yeniden tanımlanacağına dair genel geçer mahiyette bildiklerimizi dönüştürerek ilerleyen bir haberciliğin peşinden gidilmeli tespitiinde bulunmuştuk.

Başka ifadeyle kadınları ötekileştirmek, ötekileri kadınlaştırmak üzerine kurulu heteroseksüel “beyaz” erkek merkezli dilin/söylemin yerinden edilmesi ilk koşuldu, ancak yeterli değildi. Bu da, yeni gazetecilik/habercilik arayışının adı nasıl konulursa konsun, hemen her zaman toplumsal cinsiyet merkezli olarak yapılması gerektiği anlamına geliyordu. BİA’nın “başka bir iletişim mümkün” mottosu altındaki arayışı da bu çerçevede, sadece toplumun diğer yarısı ötekileştirilmeden haber yapıldığında barışa katkıda bulunulabileceği için değil, habercilik barış odaklı kılındığında zaten toplumsal cinsiyet/kadın odaklı hale geleceği için “hak odaklı barış gazeteciliği” ile kendini anlatma noktasına varmıştı. Örneğin, haber kaynakları resmi otoriteyle sınırlı tutulmadığında, konuşamayanlara kulak verildiğinde gündelik hayatta esasen barışın dokuyucusu olan kadınların sesi, dolayısıyla anlatısı işitilebilir hale geliyordu.

Buna karşılık, Hak Odaklı Habercilik dizimizin kitaplarından ikincisinin adını “Toplumsal Cinsiyet Odaklı Habercilik” değil de, “Kadın Odaklı Habercilik” koymamız “politik ve etik” bir tercihti. Çünkü yukarıda da söylendiği gibi, kadın(lık), üzerine bütün ötekiliklerin bina edildiği arketipik bir ötekileştirme üzerinden kuruluyor; bu hegemonik kurgu içinde de, kadın ötekileştirilmekle kalmıyor, bütün ötekiler kadınlaştırılıyor, ötekiler kadın olduklarında ise haber ile yapılan hak ihlali katlanıyordu. Örneğin haberlerde cinsel yönelimleri itibarıyla, bir erkeğin “kadın gibi olması” o bireyi potansiyel suçlu yapıyordu ya da “kadın olma tercihi” cinayeti/şiddeti meşrulaştırılmaya yetiyordu. Bir veriye göre de örneğin Türkiye’de nefret suçu

olarak cinayete uğrayanlar, trans erkekler değil, trans kadınlardı.¹ Üstelik 2002 yılı ile kitabımızın ikinci baskısının yapıldığı 2012 tarihleri arasındaki 10 yılda 12.343 kadının –diğer şiddet türlerini bir yana bırakın– öldürüldüğü bir ülkede yaşıyoruz.² bianet’in yerel ve ulusal gazetelerden, haber sitelerinden ve ajanslardan derlediği haberlere göre, erkekler 2017’de en az 290 kadın, 22 çocuk ve olay sırasında kadınların yanında olan/cinayeti engellemeye çalışan 34 erkeği öldürdü; 101 kadına tecavüz etti; 247 kadını taciz etti; 376 kız çocuğuna cinsel istismarda bulundu; 417 kadını yaraladı.³

Elinizdeki *Toplumsal Cinsiyet Odaklı Habercilik Elkitabı*, Kadın Odaklı Habercilik kitabımızın hem gözden geçirilmiş bir devamı, hem de bir rehber niteliğinde. Bu defa odağını kadınlarla sınırlamayıp LGBTİ+ bireylerle ilgili haberlerde yapılan hak ihlallerine dikkat çekiyor, çeşitli cinsel yönelim, cinsiyet kimliklerini temsil edenlerin nasıl hak odaklı haberciliğin konusu olabileceklerine dair bianet ve KaosGL deneyimleri üzerinden bir rehber sunuyor.

Daha önceki kitaplarımız gibi bu kitabımız da bir proje sonucu ortaya çıktı. “Toplumsal Cinsiyet Odaklı Habercilik” başlıklı projemiz, LGBTİ+ odaklı habercilik/dergicilik konusunda önemli bir deneyim sahibi olan KaosGL ile birlikte 2016-2017 yıllarında gerçekleştirildi. Proje dahilinde İstanbul, Mersin, Bursa, İzmir, Eskişehir, Trabzon, Diyarbakır, Muğla, Edirne ve Dersim’de gerçekleştirilen on atölye çalışmasında, yerel kadın ve LGBTİ+ örgütleri temsilcileri, gazeteciler, akademisyenler ve iletişim fakülteleri öğrencileri buluştu.

Diğer atölye çalışmalarımızda olduğu gibi, bu atölyelerimiz de

¹ <http://t24.com.tr/haber/turkiye-trans-cinayetlerinde-avrupa-birincisi,290276>

² <http://www.dogrulukpayi.com/beyanat/54e44aa24f8cc>

³ <http://bianet.org/bianet/erkek-siddeti/194755-erkek-siddetinin-2017-grafigi>

bir karşılıklı öğrenme süreci olarak işledi ve biz bu çok verimli sürecin ortaya çıkardıklarını ve neredeyse 20 yıla yaklaşan bianet'in hak odaklı habercilik deneyiminin kazandırdıklarını bu defa da elinizdeki kitapla ve sevgili Çiçek Tahaoğlu ile Elif Akgül'ün imzalarıyla sizlerle paylaşmak istedik. Çünkü, içinde bulunduğumuz kadınlara ve bütün ötekilere yönelik katlanan şiddet ortamında, adil bir barış için öncelikle toplumsal cinsiyet odaklı gazetecilik yapmaya, dolayısıyla da bir rehber her zamankinden çok ihtiyacımız olduğunu düşünüyoruz.

Prof. Dr. Sevda Alankuş

PROJE HAKKINDA

Avrupa Birliği Demokrasi ve İnsan Hakları İçin Avrupa Araçcısı (DİHAA) Fonu tarafından desteklenen “Toplumsal Cinsiyet Odaklı Habercilik Elkitabı ve Online Kütüphanesi Projesi”ni 2016-2018 yılları arasında yürüttük. Projenin süpervizörlüğünü Prof. Dr. Sevda Alankuş, koordinatörlüğünü Öznur Subaşı yaptı.

Proje kapsamında gerçekleştirilen atölye içeriklerini desteklemesi için Galatasaray Üniversitesi İletişim Fakültesi öğretim üyesi Doç. Dr. İdil Engindeniz Şahan Mayıs 2016’da ulusal ölçekte 11 gazetenin (Hürriyet, Sabah, Posta, Sözcü, Habertürk, Yeni Şafak, Cumhuriyet, Aydınlık, Birgün, Özgür Gündem, Yeni Akit), yerel ölçekte dokuz ayrı gazetenin (Karadeniz, Yeni Asır, 5 Ocak, Özgür Haber, Çağdaş, Pusula, Güneydoğu Ekspres, Olay, Sakarya) 80 nüshasını ve yedi televizyon kanalından (Kanal D, Show TV, FOX, NTV, 24, TRT 1, İMC TV) 544 haberi toplumsal cinsiyet odaklı habercilik kriterlerine göre taradı, raporlaştırdı. Rapor kapsamında 6.568 haber tarandı.

İki yıl süren proje kapsamında temel olarak ana akım ve yerel medya içindeki baskın toplumsal cinsiyet önyargılı gazeteciliğin pratiklerinin ve söylemlerinin dönüştürülmesinin yolları ve araçları tartışıldı. Bu hedef doğrultusunda KaosGL derneği ile birlikte Türkiye’nin on merkezinde haber atölyeleri düzenledik. İstanbul, Mersin, Bursa, İzmir, Eskişehir, Trabzon, Diyarbakır, Muğla, Edirne ve Dersim illerinde düzenlediğimiz haber atölyelerinde kadın ve LGBTİ+ örgütlerinin temsilcileri ve gazetecilerle bir araya gelerek medyadaki eril habercilik pratiği, sorunları, bu sorunlarla başa çıkma imkânları ve toplumsal cinsiyet odaklı habercilikten ne anlaşıldığı ve nasıl yapılabileceği üzerine tartışma imkânı bulduk. Düzenlenen haber atölyelerinde Galatasaray Üniversitesi öğretim üyesi İdil Engindeniz Şahan,

KaosGL derneği üyesi Ali Erol, Yıldız Tar, Kadir Has Üniversitesi öğretim görevlisi Prof. Dr. Sevda Alankuş, bianet ifade özgürlüğü editörü Elif Akgül ve eş genel yayın yönetmeni Haluk Kalafat kadın odaklı habercilik ve LGBTİ+ odaklı habercilik üzerine sunumlarını gerçekleştirdiler. Ekim 2016-2017 tarihleri arasında gerçekteşen atölyelerde 269 gazeteci, sivil toplum örgütü temsilcisi ve iletişim fakültesi öğrencisi, öğretim görevlisi ile bir araya geldik. Atölye sonuçlarının konuşulduğu yuvarlak masa toplantıları ile toplumsal cinsiyet odaklı habercilik elkitabı ve online kütüphanesi içeriği desteklendi. *Toplumsal Cinsiyet Odaklı Habercilik Elkitabı'nı* bianet editörleri Elif Akgül ve Çiçek Tahaoğlu oluşturdu. Işın Eliçin Toplumsal Cinsiyet Odaklı Habercilik Online Kütüphanesi'nin editörlüğünü yaptı. Proje de son olarak Toplumsal Cinsiyet Odaklı Habercilik Konferansı düzenlenecek.

Bu elkitabında kaynağı belirtilmeden yer alan tüm haber metinleri ve haber başlıkları, yaygın medyada yayınlanan haberlerden alıntılandı. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğini yeniden üreten bu haberler sistematik bir soruna işaret ettiği için, haberleri yayınlayan medya kuruluşlarının isimlerine yer vermedik.

Bu elkitabına neden ihtiyaç var?

Bir trafik kazası haberini okurken şoförün cinsiyeti ne zaman belirtilir? Bir çocuk istismarı haberinde “anne” olan kadın “canavar” olarak manşete çekilirken, neden “baba”nın esamesi okunmaz?

LGBTİ+’lar* neden haberlerde sadece “mağduriyetleri” ya da “renkli hayatlarıyla” yer alır? Bir muhabir, habere konu ettiği trans kadının/erkeğin ismini, neden ondan daha iyi bildiğini varsayar?

Kadınlar neden 8 Mart’ta manşetlerdeyken, 9 Mart’ta üçüncü sayfada yer alır? Haberlerde uzman görüşü alınan mühendisler neden hep erkek, diyetisyenler hep kadındır?

Bir cinsel şiddet haberi, şiddet en ince detaylarına kadar anlatılmazsa haber olmaktan çıkar mı? “Haberi okutma” adına nelerden vazgeçilir?

Televizyonda saat başı dönen haber bültenlerine, bize bir “tık” uzakta bulunan haber sitelerine, en sağından en soluna yayımlanan tüm gazetelerdeki haberlere bu sorularla bakmak mümkün.

İşte biz bu rehberi, bin vuruşluk bir haber metninde bile eşitsizlik üreten bir haberciliğe karşı, toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı bir haberciliğin mümkün olduğunu göstermek için hazırladık.

* LGBTİ+: Lezbiyen, gey, biseksüel, trans ve interseks bireyleri anlatmak için kullanılan LGBTİ kısaltmasına eklenen “+” işareti, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliklerinin tamamının kapsanması ve dışarıdan bakarak kimseye kimlik tayin edilemeyeceği bilincinin toplumsallaştırılması için kullanılıyor.

Bu elkitabı kimler için?

En başta gazeteciler için. Muhabirler, kameramanlar, fotomuhabirleri, editörler, sayfa editörleri, yazı işleri müdürleri, genel yayın yönetmenleri ve tüm medya çalışanları için.

Aynı zamanda haber yazımını yaygın kullanılan ve (tam da bu nedenle) hiç sorgulanmayan kalıplarla değil; bu kalıpları tersine çeviren, sorgulayan, daha önce irdelenmemiş noktalara ışık tutan bir yaklaşımla öğrenmek isteyen iletişim öğrencileri ve akademisyenler için.

Tüm bunların yanında bu elkitabı, haberi alanlar, yani okuyucular ve izleyiciler için.

Toplumsal cinsiyet odaklı habercilik nedir?

Hak odaklı habercilik, geleneksel habercilik anlayışını sorgularken hak mücadelesini merkeze alır. Hak odaklı habercilikte, ötekileştirilenlerin haber konusu olması için herhangi bir ihlalin öznesi ya da faili olmaları beklenmez, haberde yeni ihlaller yaratılmaz, eşitsizliklere ve çözümlerine vurgu yapılır. Toplumsal cinsiyet odaklı habercilik de hak haberciliği politik ve etik tercihinin bir parçasıdır.

Toplumsal cinsiyet odaklı habercilik derken, sadece içinde “kadın” veya “LGBTİ+” geçen veya kadınlar/LGBTİ+’lar tarafından üretilen haberleri kastetmiyoruz.

Kadınların sadece kadınlara değen konulara sıkıştırıldığı, LGBTİ+’ların görmezden gelindiği haber yaklaşımına karşı, her yaptığımız haberde kadın ve LGBTİ+’ları merkeze almaya, eril anlatıyı sarsacak bir dil kullanmaya ve yaygın medyadaki haber söylemine bir alternatif üretmeye çalışıyoruz.

Bu nedenle “toplumsal cinsiyet odaklı habercilik” derken;

- Cinsiyet çeşitliliği açısından kapsayıcı,
- Kadın ve LGBTİ+ hakları konusunda bilgilendirici,
- Hak ihlalleri ile kazanımları takip eden ve görünür kılan,
- Hak taleplerini duyuran, bunu yaparken yeni hak ihlallerine neden olmayan,
- Ayrımcılıktan uzak bir haberciliği kastediyoruz.

Yani, eşitsizliği yeniden üretmeyen, toplumun sadece erkeklerden oluşan, hetero bir kulüp olmadığını hatırlatan, haber de-

ğeri taşıyan her gelişmeden kadınlar ve LGBTİ+'ların da eşit şekilde etkilendiği gerçeğini göz önünde bulundurarak yapılan bir haberciliği savunuyoruz.

Hak haberciliğinde fikri takibin önemi

Hak haberciliğinin bir ayağı hak ihlallerini yazmak ve süreci takip etmek, diğer ayağı ise o ihlallere karşı mücadeleleri ve kazanımları görünür kılmak. İhlallerin peşine düşmek, neyin yanlış yapıldığını, aslında nasıl yapılması gerektiğini, sorumluların kim olduğunu haberci bakışıyla sormak ve sorgulamak, kazanımların takibini yapmak.

Bir ihlali haberleştirdikten sonra, görünür kıldığın sorunun çözüm sürecinde de farklı hak ihlalleri yaşanabileceğini unutma. Haberin gündem yaratmış olsa da, bu gelip geçici kamuoyu ilgisine fazla güvenme, takibi bırakma.

Haberin yayınlanmasının ardından soruşturma, kovuşturma, yargılama süreçlerini de takip et. Hukuki mücadeleyi anlaşılır ve bilgilendirici bir şekilde haberleştir.

İhlaller kadar mücadele ve kazanımları da görünür kıl.

Hak ihlali haberlerinde 5N1K

5N1K habercilikte en bilinen kuraldır. Yani “Ne”, “Neden”, “Ne zaman”, “Nasıl”, “Kim” soruları sorularak haberin unsurları tamamlanır.

Bazen bu sorular olayı anlamaya, tariflemeye yetmez, çok daha fazlasının sorulması ve cevaplanması gerekir. Bazen de bu unsurların hepsini yazmak telafi edilemez sonuçlara neden olabilir. Cinsel yönelimi nedeniyle kimliğini gizlemek isteyen bir kişinin ismini yazmak ya da erkek şiddeti haberi yaparken sığınmaevinin adresini vermek, prensip olarak 5N1K kuralınca “doğru” gibi görünse de, pratikte ciddi hak ihlallerinin yolunu açabilir.

Şiddet haberlerini yaparken, haber öznesinin ve yakınlarının güvenliğini tehlikeye atmamak için, bazı detaylara haberde yer vermesen de olur.

Fotoğraf, kimlik ismi gibi detayları kullanmadan önce mutlaka haber kaynağıyla konuş. Olay örgüsüyle ilgili spesifik bir bilgiyi yazmadan önce, bu bilginin yayınlanmasının şiddetin ardından hayatta kalanlar açısından nasıl sonuçları olabileceğini değerlendir. Şiddetten ardından hayatta kalanların yanı sıra, bir ölüm haberi de yapıyor olabilirsin ve bu durumda da öldürülen kişinin yakınları ve sevdikleri açısından hak ihlali ve travma yaratmamaya dikkat etmelisin.

Konuştuğun kişinin isim, yaş, şehir bilgilerini de değiştirebilirsin. İsmi Ayşe mi Zeynep mi olduğu, haberde bahsedilen olgusal gerçekleri değiştirmez.

Bu nedenle riskleri değerlendirip, mahremiyeti korumak için bazen kuralları esnetebilirsiniz.

Kadınlar ve LGBTİ+'lar ne zaman haber olur? Ne zaman olmaz?

Kadınlar ve LGBTİ+'lar toplumda onlara biçilen rolleri tam anlamıyla yerine getirdiklerinde ya da yerle bir ettiklerinde haber olur. Aksi halde yaygın medyanın haber metinlerinde de, haber görsellerinde de onlara yer verilmez.

Haberlerdeki kadınlar genellikle ya “süper anne” ya da “canavar anne”dir. LGBTİ+'lar da ya “mağdur” ya da “eğlenceli”.

8 Mart'ta haber olan 9 Mart'ta bültene girmez, sanat, yaşam, moda sayfalarında kadın ve LGBTİ+'lara uzatılan mikrofonlar, siyaset, spor ve ekonomi haberlerinde bir anda ortadan kaybolur.

Gazeteci kadınlar 2005'te de
altı ulusal gazetenin
küyelerinde yer alan isimlerin
%18.95'ini
oluşturuyordu

2014'te
%19
oldu

Yani yazılı basın
dokuz senede
cinsiyet eşitliğinde
%0,05
adım ilerledi

Yazılı basında editörlerin
%26'sı
kadın
%74'ü
erkek

Gazetelerin web
sitelerinde editörlerin
%39,5'i
kadın
%60,5'i
erkek

Haber sitelerinde ise eşitliğe biraz daha yaklaşıyoruz:
editörlerin **%53,4'ü** erkek, **%46,6'sı** kadın

(2014)

Erkekler kulübü şeklinde işleyen haber merkezlerinde kadınların olmaması haberlere de yansıyor. Kadınların ve LGBTİ+'ların sorunlarından bihaber haber merkezleri bu haberleri de "görmüyor".

Oysa temsiliyetin arttığı haber merkezlerinde "haber değeri" atfedilen olaylardan haberin diline, ve hatta okur kitlesine kadar pek çok unsur erillikten daha uzak, toplumsal açıdan daha kapsayıcı bir hale dönüşüyor.

Habere nasıl başlıyoruz?

Haberi seçerken

Bir haberi yaparken önce kendine “Ben bu haberi neden yapıyorum?” diye sor.

Bu haberde ilgi çekici ne var? Kamuoyunu neden ilgilendiriyor? Bu haberi sadece çok “tıklanacağı” için mi yapıyorsun? Bu haberin önemi ne? Haber nasıl sonuçlar doğuracak? Haber yayımlandığında haber öznelerinin ya da başka birinin can güvenliğini veya ruhsal bütünlüğünü tehdit edebilecek bir durum oluşma ihtimali var mı? Süreçte ihlaller yaşanmış mı? Konu kimlerin yetki alanına giriyor ve bu kişi/kurumlar yükümlülüklerini nasıl yerine getirmiş, nasıl uygulamalar ortaya koymuş?

Bu soruları haberin odağını en doğru şekilde belirlemek için kendine soruyorsun. Haberi yapmaktan vazgeçme. İster magazin, ister spor, ister ekonomi, isterse siyaset haberi olsun, her olaydan toplumsal cinsiyet odaklı bir haber çıkarabilirsin. Bazen de yaptığın haberle yaygın medyada yer alan haber anlatısını tersine çevirebilirsin.

Herkes bir sanatçının cinsellikte hangi korunma yöntemini seçtiğini “ŞOK ŞOK ŞOK” başlıklarıyla verebilir. Sense aynı haberi işleyerek hem “genel izleyicinin” ilgisini çekebilir hem de korunma yöntemleri ve erişilebilirlikleri hakkında haber yapabilirsin.

Her gün deneyimlediğin, görüp geçtiğin, normalleştirdiğin ve rutinleştirdiğin için dikkatini bile çekmeyen birçok şey haber değeri taşıyor olabilir. Bazen kendine “Ben bu haberi neden

yapmıyorum” diye sorman da gerekebilir. “Bundan da haber mi olur” denilip geçilen konuları bu gözle tekrar değerlendir.

Örneğin kamusal alanlardaki bez değiştirme odalarının sadece kadınlara mahsus olması ne kadar alışıldık, değil mi? Bu durum, çocuk bakımını üstlenen babaların sayısını, üstlenenlerin de çocuklarıyla dışarıda geçirdiği vakti azaltıyor olabilir.

**Haberini kurgularken kalıpların dışına çık.
Klişeleri yeniden üretmek yerine okuyucuyu
farklı yaklaşım ve bakış açılarıyla tanıştır.**

Haber kaynağını seçerken

Haber kaynağını seçerken temsiliyete önem ver. Gazetelere ve televizyona şöyle bir baktığında hep erkekleri görüyorsun değil mi? Özellikle ekonomi, siyaset, spor sayfaları gibi “ciddi alanlar”, “ciddi adamlara” ayrılmış durumda.

Bu eşitsizliği dönüştürmek için kadınlara ve LGBTİ+’lara mikrofon uzat. Unutma ki, her şeyin uzmanı (beyaz, heteroseksüel ve tüm diğer toplumsal normları temsil eden) erkekler değildir. Her konuda uzmanlık sahibi kadınlar, LGBTİ+’lar da var.

Görüşüne, uzmanlığına başvuracağın kadın ve LGBTİ+’lar, toplumsal deneyimleri ve kültürel miraslarının medyada görünür olan uzman profilinden farklı olması nedeniyle, habere farklı bakış açıları, yeni bir perspektif sunabilir.

Geleneksel bakış açısıyla kadınlara ve erkeklere atanan uzmanlık alanlarına bağlı kalmak zorunda değilsin. Çocuk bakımı, ev işleri gibi konuları erkeklerle, güvenlik politikaları, spor ya da ekonomi gibi konuları kadınlarla ve LGBTİ+’larla konuşabilirsin.

Haberlerde görüş veren uzmanların, kanaat önderlerinin ve siyasetçilerin

%81'i erkek

%19'u kadın

Siyaset haberlerinde konu edilen insanların sadece

%16'sı kadın

Ekonomi haberlerinde ise kadın oranı

%21

Kaynak: <http://whomakesthenews.org/>

Erkekler her konuda daha görünür olduğu için, erkek bir uzmana ulaşman, telefonunu bulman, görüş alman, bu konuda uzman kadınlara / LGBTİ+’lara ulaşmaktan daha kolay ve hızlı olabilir. Ama sen yine de ısrarcı ol, pes etme. Belki biraz daha fazla zamanını alacak ama hep söz verilen erkekler dışında birini bulabilirsin.

Bazen kadın ve LGBTİ+ bir muhatap bulamaman da bir haberdir, en azından haberin bir ögesi olabilir. Toplumsal cinsiyet odaklı habercilik penceresinden bakarken gördüğün eksiklikleri haberde vurgulaman, eşitsizliğin görünür kılınmasını sağlayacaktır. Bu eşitsizliği haberlerde şu şekilde vurgulayabilirsin:

- Basın açıklamasını yapan heyet arasında hiç kadın yer almadı.
- Ödüle layık görülen isimlerin tamamı erkeklerden oluştu.
- Yeni kabine 24 erkek, 2 kadından oluştu. Bir önceki kabinede 25 erkek, 1 kadın vardı.

Haber kaynaklarıyla iletişim

Sivil toplumla ve haber özneleriyle iletişime geçmek

Bir konuda haber hazırlarken, görüş alacağın kişileri medyada sık yer alan ve kolay erişilebilen kişilerle sınırlamak yerine, o konuda çalışan hak örgütleriyle iletişime geçerek haberine hak odaklı bir bakış açısı getirebilirsin.

Peki nasıl ve kiminle iletişime geçeceksin? Hangi örgütün hangi konuda çalıştığını araştırarak başla. Gerekli bilgiler çoğu zaman internet sayfalarında ya da ilgili haberlerde yer alıyor. Ön araştırmanı yapmadan insanlarla iletişime geçtiğinde hem onların hem de kendi vaktini boşa harcarsın.

İletişime geçtiğin kişi ya da kurum, uluslararası bir örgüt, çok popüler bir dernek ya da bir mahalle derneği, bir lise öğrencisi ya da üniversite kulübü olabilir. Hepsiyi eşit ve profesyonel bir ilişki kur. Örneğin, Birleşmiş Milletler'in bir birimini aradığında nasıl hitap ediyorsan, Şaşıfelek Çıkmazı Dayanışma Derneği'ni aradığında, aynı ciddiyetle iletişim kur.

Sivil toplum örgütleri, şiddete maruz kalan ya da mülteci olduğu için ya da diğer sebeplerle hassas ve güvencesiz durumda olan kişilerin, basın mensuplarıyla iletişimine genellikle aracılık yapmaz. Bazen farklılıklar gösterse de evrensel bir prensiptir. Bu konuda şansını deneyebilirsin, ancak sivil toplum örgütleri öznelerle iletişim konusunda aracı olmuyorsa, bunu zorlamak ya da öfkelenmek yerine, kendi haber kaynağını kendin bul.

İletişim kurarken dikkat edilmesi gerekenler

LGBTİ+ örgütlerinin en sık karşılaştığı sorulardan biri “Bize iki gey, bir trans kadın bulabilir misiniz? Anket/röportaj yapacağız.” Bu, kişileri nesneleştiren ve özne açısından oldukça rahatsız edici bir soru tarzı.

- Her koşulda karşıdakinin mahremiyetine saygı göster.
- Hak ihlaline uğramış, şiddete maruz kalmış, risk altında vb. durumlardaki kişilerle konuşurken travmayı tekrarlatarak sorular sorma.
- Travmatik bir anıyı tekrar tekrar anlattırma.

Örneğin,

• Şiddete veya başka bir ihlale doğrudan maruz kalmış bir kişiyle röportaj yapmak için önce bir güven ilişkisi kurulması, söz konusu kişinin gazeteciyle görüşmeyi bizzat tercih etmesi gerekir. Reddediyorsa, kendi açısından haklı sebepleri olabilir. Hatta kimi durumlarda, gazetecinin etik davranarak, ihlale maruz kalan kişinin güvenliğini gözeterek, gerekirse bazı haber unsurlarına haberde yer vermeyerek hareket etmesi gerekir.

• Şiddet ve benzeri travmatik olayları anlattırırken, şiddete maruz kalan kişinin olayı tekrar tekrar yaşamasına neden olma. Gerekirse röportajdan önce bir sosyal hizmet ya da ruh sağlığı uzmanına danış.

• Özel hayat ve şiddet deneyimi gibi mahrem bilgileri, ölçülü sorularla irdele. Bu tarz mahrem bilgileri, karşıdaki kendisi isterse paylaşır, ısrarcı olma.

• Söyleşi yaptığın kişiye cinsiyet atama. Kendisine nasıl hitap edilmesini istediğini sor, o şekilde hitap et. Haber metninde de kişinin bu kimliğine bağlı kal.

• Karşıdakinin cinsiyet kimliğini bilmediğin durumlarda, ona “siz” diyerek ya da ön ismini kullanarak hitap edebilirsiniz.

- Bir LGBTİ+ örgütünün basın toplantısına gittiğinde, açıklamayı okuyan aktiviste “Siz de eşcinsel misiniz?” gibi sorular sorma. Basın toplantısının konusuna bağlı kal. Bir grubun/derneğin/örgütün sözcüsü olarak konuşan bir kişiye, özel hayatı konusunda değil, toplantının konusu hakkında sorular sormalısın.
- Bir heteroseksüele sormadığın soruları LGBTİ+’lara da sorma. Nasıl ki heteroseksüel haber kaynaklarına heteroseksüel olduklarını ne zaman fark ettiklerini, ailelerinin bunu nasıl karşıladığını ya da seks yaparkenki tercihlerini vb. sormuyorsan, LGBTİ+’lara da sormamalısın.
- Söyleşi yaptığın kişiyi sorgulama, suçlama, dalga geçme. Haber için gerekli soruları sor.

Sivil toplum için basınla iletişim

Basın için sivil toplumla iletişim ne kadar önemliyse, medyaya doğru ve hızlı bilgi akışının sağlanması için sivil toplum örgütlerinin ve çalışanlarının basınla nasıl iletişim kurduğu bir o kadar önemli.

Çalışma alanlarınızın, sunduğunuz hizmetlerin, yaptığınız iş-birlikleri gibi bilgilerin internette erişilebilir olması, gereksiz telefon konuşmaları ve görüşmelerine karşı önlem olarak size de vakit kazandıracaktır.

- Sivil toplum kuruluşunun/oluşumunun ya da meslek odasının üyelerinin çalışma alanlarının ve iletişim bilgilerinin bulunduğu bir liste hazırlayın. Haberlerde konunun en doğru şekilde yansıtılmasını istiyorsanız, bir gazeteci arayıp hangi uzmanla konuşması gerektiği konusunda fikir istediğinde, bu fırsatı iyi değerlendirin. Her zaman hazırlıklı olmaya çalışın.
- Gündemi takip edin ve elinizdeki bilgileri buna göre güncelleyin. Bir yasa tasarısı Meclis gündemine geleceği zaman, gazeteciler aramaya başlamadan önce bu konuda nasıl bir tu-

tum alınacağıının, medyaya kimin görüş vereceğinin belirlenmiş olması, örgütün tutumunu erişilebilir ve buna bağlı olarak görünür kılacaktır.

- Gazetecilerle görüşecek üyeler, çalışanlar, uzmanlar, başvuru- rucuların güncel ve aktif kullandıkları iletişim bilgilerine sa- hip olduğunuza emin olun. Kuruluş adına konuşacak kişilerin medyaya sunacağı verileri de teyit etmeyi unutmayın, gerekirse daha güncel araştırmaların sonuçlarının onlara ulaşmasını sağ- layın.

- Hızlı olun. Ne ülke gündemi, ne okurlar, ne de editörler basın açıklamasının yazılmasını, dernek içi bürokrasiyi, onay süreci- ni, iç tartışmaların sonuçlanması için geçecek süreyi beklemi- yor. Habercinin hızına yetişin.

- Gazetecileri “büyük medya kuruluşları” ve “bizim mahalle” diye ayırmayın. Tüm muhabirlere eşit ve profesyonelce yakla- şın. Büyük bir yayın kuruluşunun etki alanı da büyük olabilir ama küçük bağımsız medya kuruluşları insan haklarına daha duyarlı olabiliyor. Ayrıca büyük medya kuruluşlarının takip et- mediği basın açıklamaları ve etkinlikleri, bu kuruluşların mu- habirlerinin takip ettiğini unutmayın. Yaygın medyada “haber olmak” için, bağımsız kuruluşlardan bilgi saklamayın. Bir am- bargo uyguluyorsanız, bunu herkes için uygulayın.

- Basın mensuplarıyla konuşurken karşınızdakinin bir gazeteci olduğunu, sizinle haber yapmak için iletişime geçtiğini unut- mayın. Kayıtdışı (*off the record*) bir bilgi veriyorsanız, bunu mutlaka dile getirin. Verdiğiniz görüşlerin, paylaştığınız verile- rin basında yer alacağı farkındalığıyla hareket edin.

Haberde cinsiyetçilikten kaçınmak için 14 madde

İlk soru: Kadınlar ve LGBTİ+'lar nerede?

Kabine değişikliğinden Emmy Ödül Töreni'ne, Olimpiyat Oyunları'ndan yasa değişikliklerine, hazırladığın her habere toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifinden bakabilirsin.

Her seferinde şu soruyu sormayı unutma: Kadınlar/LGBTİ+'lar bu olayın ve haberin neresinde?

26 Kişilik Kabinede Kadın Sayısı 1'den 2'ye Çıktı (Temmuz 2017, bianet)

Başbakan Binali Yıldırım, Cumhurbaşkanı ve Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) Genel Başkanı Tayyip Erdoğan ile görüşmesinin ardından, Bakanlar Kurulu'nda yapılan değişikliği açıkladı. } 1

26 kişilik Bakanlar Kurulu'nda altı üyenin görevi değişti, beş kişi yeni kabinede yer almadı. } 2

Kabine 24 erkek, 2 kadından oluştu. Bir önceki kabinede 25 erkek, bir kadın vardı. Fatma Betül Sayan Kaya Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'ndaki yerini korudu. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Mehmet Müezzinoğlu kabine dışında kaldı, yerine Jülide Sarıeroğlu geldi. } 3

Kabinede değişiklikler

Adalet Bakanı olan Bekir Bozdağ, Başbakan Yardımcılığı'na getirilirken, yeni Adalet Bakanı Abdülhamit Gül oldu. (... tüm değişiklikler sıralanır) } 4

(1) Haber metnine, en güncel gelişmeyle başlıyoruz.

(2) İlk arabaşlığa kadar haber değeri taşıyan diğer unsurları sıralıyoruz.

(3) Sonra habere toplumsal cinsiyet eşitliği açısından bakıyoruz ve gerekli bilgileri (varsa verileri) ekliyoruz.

(4) Ardından haberle ilgili gerekli tüm bilgileri/unsurları, arabaşlıklarla açıyoruz.

Hikâyeyi tek yönlü anlatma

Asla hikâyenin tek tarafını anlatma. Sana sunulan bilgilerin de çoğu zaman eril üretim süreçlerinden geçtiğini unutma. Ulaştığın bilgiler, hikâyenin tek tarafını anlatıyorsa, diğer taraflarını öğrenmeye çalış. Haberdeki eksiği bul.

Bazen tek taraflı hikâyeler, önyargıların yüzyıllarca sürmesine, insanların ayrımcılığa uğramasına sebep olabilir.

Tanzanya Sağlık Bakanlığı 40 HIV/AIDS kliniğinin aktivitelerini askıya aldı. Bu devlete bağlı olmayan kuruluşları eşcinsel ilişkiye özendirmele suçladı.

HIV'in eşcinsellerde daha yaygın olduğu zannedilir. Tanzanya'da HIV yüzde 80 oranla heteroseksüel korunmasız ilişki aracılığıyla bulaşıyor. UNAIDS'in "Barcelona Report" adlı küresel raporuna göre de, yetişkinlerde HIV vakalarının yüzde 80'den fazlası, heteroseksüel cinsel ilişki aracılığıyla bulaşıyor.

Türkiye'de ise HIV en fazla (yüzde 40) heteroseksüel korunmasız cinsel ilişki ile bulaşıyor. Bunu eşcinsel korunmasız cinsel ilişki (yüzde 15) izliyor.

Yazdığın haberde bu bilgilere yer vermeyi unutma. Önyargıları bilimsel verilerle kır. Bazen de bilimsel veri diye sunulandan kuşku duy.

Teyit edilmemiş bilgileri, spekülasyonları, "dedikoduları" okurlara sunma.

Özellikle şiddet haberlerinde, sanki olay anında oradaymışsın gibi şiddet olayını betimleyen bir anlatım kullanma.

Bu haber yazım tarzının, saldırgan bizzat kaleme almış gibi tınladığını unutma.

Varsa, sistematik ihlalleri vurgula.

Yetkili kurum ve kişilerin yükümlülüklerine işaret et.

Veri yoksa, kendin topla

Sistematik hak ihlallerini görünür kılmak için haberlerini verilerle destekle.

Haberleştirdiğin konuda resmi bir veri yoksa, verileri kendin toplamayı dene. İzleme raporlarını medyaya yansıyan haberlerden hazırlayabilirsin. Bu sana olayın gerçek boyutunu birebir sunmasa da, bir örneklem oluşturman hem sistematik bir olayın bütününe dair sembolik bir gösterge olacaktır, hem de bundan sonra devletler ve sivil toplum tarafından yapılacak veri toplama çalışmalarını cesaretlendirecektir.

Erkek şiddetine dair resmi veri tutulmaması nedeniyle bianet'in 2008'de "üçüncü sayfa" haberlerini tarayarak başladığı Erkek Şiddeti Çeteleleri'yle o günden bugüne biriken bir arşiv oluştu. Artık kadın cinayetlerinin faillerinin kim olduğuna, kadınların boşanmak, ayrılmak istediğinde öldürüldüğüne ve daha birçok detaya referans verilebilecek veriler mevcut.

KaosGL, Medyada Transfobik ve Homofobik Nefret Söylemi Raporu ve Homofobi ve Transfobi Temelli Nefret Suçları Raporu tutuyor. Hrant Dink Vakfı, Medyada Nefret Söylemi Raporu tutuyor.

Herhangi bir açıklamanın ardından bile, hızlı bir haber taramasıyla çetele oluşturabilirsin.

Mesela 2017'de başbakan bir kadının babasını arayıp evlilik ile ilgili konuştuğunda, hükümet yetkililerinin benzer girişim ve açıklamalarının çetelesini tuttuk:

Başbakan Kadınları Erkeklerden “İstemeye” Devam Ediyor (Mart 2017, bianet)

AKP'nin Lefkoşa'da düzenlediği “Vatandaş Buluşması” adlı programda Yücel Çakmak (21) isimli bir üniversite öğrencisi Başbakan Yıldırım'dan evlenmek istediği kadının ailesini aramasını istedi. (...)

Hükümetten evlendirme hizmetleri

* 14 Kasım 2016'da Cumhurbaşkanı Erdoğan, dizi oyuncusu Murat Yıldırım'ın sevgilisinin babasını FaceTime uygulamasından arayarak, çiftin evlenmesi için izin almıştı.

* 25 Ocak 2016'da dönemin Başbakanı Davutoğlu, bir iş insanının evliliği öncesi aileler arasında düzenlenen törene medyayla birlikte katılmıştı.

* 12 Temmuz 2016'da Başbakan Binali Yıldırım, bir polisin evlenmek istediği kadını arayıp, önce kadınla, ardından babasıyla konuşmuştu. (...)

Eşitliği haberin vitrinine değil, odağına yerleştir

Kadınlar, LGBTİ+'lar “güzellik ve bakım”, “aile”, “çocuk”, “moda ve makyaj”, “erkek şiddeti” sayfalarının çok daha fazlası. Bu kategorilerin dışında da haberlere “kadınları/LGBTİ+'ları “nasıl etkiler” gözüyle bak.

“Kadın İsterse Torununa Bakar Ama Bakım Hizmetini Devlet Sunmalı” (Ocak 2017, bianet)

Torunlarına bakan kadınlara ücret ödeneceği açıklamasını bianet'e değerlendiren Ünlütürk Ulutaş, “Elbette bir annem kendi torununa bakmak isteyebilir ama kamunun görevi kurumsal bakım olanaklarının geliştirilmesi olmalı” dedi.

Torununa Bakan Kadınlara Ödenecek Aylık: 425 Lira (Şubat 2017, bianet)

Torunlarına bakan kadınlara maaş ödenmesini öngören “Büyükanne Projesi” adlı protokol bugün imzalandı. Aile Bakanı, amacın “geleneksel aile bağlarını kuvvetlendirerek kadın istihdamını desteklemek” olduğunu söyledi.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Mehmet Müezzinoğlu, evde torunlarına bakan kadınlara bakım ücreti verileceğini açıklama-

sının ardından uygulama “Büyükanne Projesi” olarak kamuoyuna sunuldu. Uygulama “‘Süper nine’ maaşı torununa harcayacak”, “Büyükannelere promosyon”, “Torun bakan büyükanneye maaş var!” şeklinde haberleştirildi. Çocuk bakımını sadece kadının görevi olarak gören anlayış hiç sorgulanmadan meşrulaştırıldı. Çocuk bakımı, anneden büyükanneye devredildi.

Annelik kutsaması gibi klişelerden uzak dur, görünmeyen emeği* unutma. Bu haberde babaların ebeveynlik görevini hatırlatabilir, kadınların görünmeyen emeğini görünür kılabılır, ücretsiz ve erişilebilir kreşlerin olmayışı sorununu gündeme getirebilirsin.

Uzmanlara, aktivistlere, kadınlara söz ver, fikirlerini sor. “Jest” gibi sunulan uygulamalara her zaman sorgulayıcı yaklaş.

Eşitliğin teşvik edildiği durumları da görünür kıl. Bu görünürlük, olumlu örneklerin çoğalmasına katkı sağlayacaktır.

Hak kazanımlarını “jest” olarak yansıtma

Kadınlar ve LGBTİ+’ların hak kazanımları sanki bir jestmiş gibi yansıtılıyor:

25 Kasım Kadına Yönelik Şiddetle Uluslararası Mücadele Günü Türkiye’nin İstanbul Sözleşmesi olarak bilinen Kadına Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi’ne taraf olması “Kadınlara 25 Kasım Jest”, “Kadına Yönelik Şiddete Adam Gibi İmza”, “Türkiye ‘Kadınla’ Sözleşti” gibi başlıklarla haberleştirildi.

6284 Numaralı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun ise “Meclis’ten Kadınlara Hediye”, “Karısını Döven Yandı” gibi başlıklarla okurlara sunuldu.

Evlilik eşitliğiyle ilgili haberler “O ülkede bir ilk! Eşcinsel çiftler evlenebilecek” başlığıyla verildi.

*Bakım hizmetleri ve ev işleri “geleneksel” olarak kadınlara yüklenir. Bu emek ücretlendirilmediği için “görünmeyen emek” olarak nitelendirilir.

Haberlerinde yasalar ve yönetmeliklerin neleri içerdiğini, ne anlama geldiğini, insanları nasıl etkileyeceğini, toplumsal sorunlara nasıl çözümler sunacağını, değişikliğe giden süreci, bu dönüşümü sağlayan sivil mücadeleyi anlatmayı unutma. “Hanımlar müjde, çok tatlı bir yaşamız oldu” olarak özetlenebilecek haberlerle yetinme.

Cinsiyetçi klişeleri kullanma

Motor ustası olmak isteyen bir kadının hikâyesi birçok yayında “Ellerinde oje yerine motor yağı var” şeklinde haberleştirilmişti. Kadınların ve LGBTİ+’ların erkek egemen mesleklerde kendilerine alan açmaları her zaman haber değeri taşır ama “oje sürüp sürmemesi” bu haberin unsuru değildir.

Trafikte kazalar, sürücülerin ve yayaların hataları veya hava ve yol durumu nedeniyle gerçekleşir. “Kadın sürücü şarkı söylerken kaza yaptı!” haberindeki gibi sürücünün kadın ya da erkek olması kazanın sebebini ve sonucunu etkilemez.

Öte yandan, sadece kadın oldukları için araba kullanmaları yasak olan kadınların mücadelesi her zaman haberdir.

Kadınlara Ehliyet Yasağına Dava (Kasım 2012, bianet)

Suudi Arabistan’da Nassima el-Sadah, ehliyet alma yasağına karşı İçişleri Bakanlığı’na dava açtı. Sadah, dava açmadan önce bir eylem biçimi olarak onlarca defa ehliyet başvurusunda bulunduğunu söylüyor.

Suudi Arabistan’da Kadınlar Direksiyon Başına Geçiyor (Eylül 2017, bianet)

Suudi Arabistan Kralı, kadınların araba kullanmasına izin verilmesine yönelik bir kararname yayınladı. Ülkede kadınlar yıllardır direksiyon başındaki fotoğraflarını paylaşarak yasağı protesto ediyordu. Birçok kadın tutuklanmıştı.

İlk haber 2012’de Suudi Arabistan’ta kadınların araba kullanma yasağına karşı açılan bir davayla ilgili, ikincisi ise 2017’den kadınların araba kullanma haklarını kazandıklarının haberi.

Birinci haberde ilk olarak en güncel gelişmeyi yazıp ardından hak ihlalinin/eşitsizliğin geçmişini de anlatıyoruz. İkinci haber ise aynı konuyla ilgili hak kazanımının haberi. Bu kazanımı ele alırken hem yürütülen mücadeleyi hem de bu örnekte olduğu gibi ülkede kadınlara/LGBTİ+’lara yönelik ayrımcılıkları, hak ihlallerini de yeniden hatırlatıyoruz.

Kadın ve LGBTİ+’ların hak mücadelelerine bak, eşitsizliklere dikkat çek, kadınları ve LGBTİ+’ları haberlerin vitrinine değil, odağına yerleştir ve fikri takibi bırakma.

Kadın ve LGBTİ+’ları “özel günler”e sıkıştırma

Onur Haftası, 8 Mart Dünya Kadınlar Günü, 25 Kasım Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Günü gibi günler hak mücadeleleri sonucunda kazanılmış olan günler. Bu günlerde yaygın medya da kadınlara, LGBTİ+’lara geniş yer ayırıyor. Ancak kadın ve LGBTİ+’lar bu takvimler dışında da varlar.

Bütçe de Erkek (Kasım 2011, bianet)

Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) Plan ve Bütçe Komisyonu’nun 2012 yılı bütçeleri görüşmeleri devam ederken, Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme’nin (Gender Budgeting- TCDB) gündeme gelip gelmediğini Barış ve Demokrasi Partisi (BDP) Diyarbakır milletvekili Nursel Aydoğan bianet’e anlattı.

Her yasama yılında Meclis’te bütçe görüşmeleri yapılır. Bu görüşmeler genellikle silaha ve savaşa ayrılan bütçe, Diyanet İşle-

ri Başkanlığı'na ayrılan bütçe, eğitim, sağlık gibi konular üzerinden haberleştirilir ve tüm bu kategorilerde hazırlanan bütçenin farklı toplumsal grupları nasıl etkileyeceğinden bahsedilmeden tartışılır. Böyle haberlere toplumsal cinsiyet penceresinden bakmak hak kazanımlarıyla sonuçlanabilir.

Fail adına bahane üretme

Toplumsal cinsiyet rollerini, (kişiden kişiye değişen) ahlaki değerleri bahane olarak kullanma. Mağdur, suçlu ve şiddetin sebebi / şiddeti hak etmiş gibi gösterme. Şiddetin sebebini mağdurda arama.

Mini etek giymek, geceyarısı sokakta olmak, evli olmadığı bir insanla ilişki yaşamak, seks işçiliği yapmak vb. edimler, şiddetin bahanesi olamaz. Unutma ki şiddetin ve diğer hak ihlallerinin meşru sebebi yoktur. Şiddet şiddettir.

Bir nefret saldırısı haberinde “Kadınım demişti, erkek çıktı”, bir cinayet haberinde “Öfkeli koca dehşet saçtı”, bir taciz haberinde “Bir dokun, iki yıl yat”, ceza yasası düzenlemesi haberinde “Tecavüz eden yandı” gibi başlıklar, şiddete maruz kalan kişinin özel hayatıyla ilgili imalar, saldırganın masumlaştırılmasına ve mağdurun kriminalize edilmesine hizmet eder.

İşte Asuman Gerçekleri (Haziran 2014)

Aşk üçgeninin merkezinde yer alan Asuman S. ifadesinde doçentle ilişki yaşadığını söyledi. Evli sekreter, zanlı ile birlikte olmadığı için telefonda tacize uğradığını iddia etti.

Bir Erkek Bir Erkeği Öldürdü, İki Kadın İşsiz Kaldı (Haziran 2014, bianet)

Bir üniversitede, Prof. Dr. X.Y.'nin Doç. Dr. Y. Z.'yi öldürmesinin ardından, katil zanlısının eşi dekan Prof. Dr. V. Y. ve katil zanlısının ilişkisi olduğu öne sürülen sekreter A.S. işten çıkarıldı.

Bu haber örneğinde, yaygın medyada söz konusu cinayetle fiili bir bağlantısı olmayan bir kadın, sadece evli bir erkekle beraber olduğu iddia edildiği için, yani toplumsal cinsiyet normlarına uygun davranmadığı için hedef gösteriliyor ve cinayetin merkezine yerleştiriliyor.

bianet haberinde ise toplumsal cinsiyet normları rafa kaldırılarak, hatta yer yer bu normlar tersine çevirilerek, sadece olaydaki somut olgular haberleştiriliyor. Yani bu olaydan sansasyon çıkıp çıkmayacağına değil, aslında ne olduğuna odaklanılıyor.

Niyet okumak, tahminlerde bulunmak yerine, haberini somut bilgilere dayandır.

“Cinnetlik” manşetler atma, saldırganı “hastaymış” gibi yansıtma

Şiddet - cinayet haberlerinde, “cinnet” sık kullanılan bir klişedir. Klişelerden uzaklaş. “Cinnet”in, kadınları ya da aynı anda birden çok kişiyi öldürenler tarafından özellikle başvurulan bir bahane olduğunu unutma.

Haberlerde sıklıkla faillerin “cani”, “canavar” gibi sıfatlarla yer aldığını görüyoruz. Bu yaklaşım söz konusu şiddet olayının, “caninin teki tarafından gerçekleştirilmiş, tekil bir vaka” olduğu izlenimini yaratır.

Sistemantik erkek şiddetinin ardından gelen şiddet/cinayet, anlık bir olay değildir. “Cinnet” deyip geçme, cinayet geliyor demiş mi, sorgula.

Türkiye Gazeteciler Sendikası Kadın ve LGBTİ+ Komisyonu, “Cinnet değil cinayet” başlıklı bir açıklamayla gazetecilere “Erkek şiddetini, kadın cinayetlerini meşrulaştırmaktan vazgeçin” dedi:

MESLEKTAŞLARIMIZA AÇIK MEKTUBUMUZDUR

**Erkek şiddetini, kadın cinayetlerini meşrulaştırmaktan vazgeçin,
“Cinnet” değil cinayet!**

Türk Dil Kurumu (TDK) sözlüğüne göre, Arapça bir sözcük olan “cinnet”in Türkçe karşılığı delilik. “Cinnet getirme”nin Türkçe karşılığı ise “Bir an için delilik belirtisi göstermek.”

“Delilik”, deli olma durumu anlamına geliyor. “Deli” sıfatı ise aklını yitirmiş, akli dengesi bozulmuş olan kişiler için kullanılıyor. (...)

Kadına yönelik ayrımcılığın, erkek şiddetinin, cinayetlerin son bulması için biz medya emekçilerine büyük sorumluluk düştüğü aşikâr. Bu ayrımcılığı, şiddeti, cinayetleri meşrulaştıran, olağanlaştıran ifadelere haberlerimizde ve yazılarımızda yer vermekten artık vazgeçmemiz gerekiyor. “Cinnet” de bu ifadelerden biri.

Aralık 2013

Fiziksel ya da cinsel şiddet uygulamak bir hastalık değil, şiddet uygulayan erkekler de patolojik durumda kişiler değil, aramızdan insanlar.

Şiddetin faillerini ruhsal bozukluğa sahip kişiler gibi gösterme. Depresyon, şizofreni gibi rahatsızlıkları haberinde gelişigüzel kullanıp şiddeti gerekçelendirme, bu tanıyla yaşayanları zan altında bırakma.

Çünkü uzmanlar, sistematik şiddet uygulayan erkeklerin tedavi edilecek bir hastalığı olmadığını, şiddetin çoğunlukla patolojik değil, toplumsal nedenleri olduğunu her fırsatta hatırlatıyor.

Toplumsal Dayanışma için Psikologlar Derneği Kadın Komisyonu

“Kadın cinayetleri gündelik hayatta sıkça karşılaşılan tacizlerden, kadınların maruz kaldığı diğer psikolojik, ekonomik, cinsel ve fiziksel şiddetten; ayrımcı pratiklerden uzak ya da bağımsız değildir. Bu nedenle de şiddeti uygulayan erkeklerin gözü dönmüş caniler, hasta ve sapıklar, cinnet geçirenler, yani ‘öteki’ erkekler olduğunu söylemek, ülkemizde kadına yönelik şiddetin ve kadın cinayetlerinin vardığı boyutu sadece azımsamaya ve yaşananları münferitleştirmeye hizmet etmekle kalmaz, faili yine erkekler olan diğer şiddet biçimlerini de görünmez kılar ve normalleştirir.”

Şubat 2015

Kişilerin kimlik bilgilerini değil, beyanlarını esas al

Trans bireylerle ilgili en sık tekrarlanan ihlallerin başında, haberde, kullandıkları isim “takma isim” olarak yer alırken, söz konusu kişiden ona doğumda verilen isimle bahsedilmesi geliyor. Benzer bir şekilde cinsiyet kimliklerinin çeşitliliğinin görmezden gelindiği, bahsi geçen kişilerin ikili, heteroseksist cinsiyet tanımlamalarına sıkıştırıldığı haberleri sıklıkla okuyoruz.

“Ayşe lakabını kullanan Abdullah C. adlı travesti” gibi ifadeler yerine, kendilerini tanımladıkları isimler ve kimlikleri kullan (“Ayşe isimli trans kadın” gibi.)

Nüfus idaresi kayıtlarında ne yazdığı haberin ana unsurlarından değilse, kendini kadın olarak tanımlayan ve herkes tarafından “Ayşe” olarak tanınan bir kişiden, kimliğinde öyle yazıyor diye haberde “Abdullah” diye bahsetme. Haberlerde Cüneyt Arkın’dan bahsederken “Fahrettin Cüreklibatır” ismini kullanmıyorsun, değil mi?

Şiddeti romantikleştirme

Kıskançlık bir sevgi göstergesi değil, hayatı kısıtlayan bir müdahaledir. “Namus” erkeğin onuru değil, kadının öldürülme bahanesidir. Aşk cinayeti yoktur, yaşam hakkı ihlali vardır. Romantize edilen şiddet, cinayeti meşrulaştırır.

“Kıskançlık cinayeti”, “Çok sevdiğini söyledi”, “Barışma teklifi reddedilince cinnet getirdi”, “Özür diledi, reddedilince önce sevgilisini öldürdü, sonra kendi canına kıydı” gibi ifadeler kullanma.

“Canına kıydı” ve benzeri ifadelerle intiharı romantize etmemeye özen göster.

Kadın katillerinin yüzde 16’sının cinayetin ardından intihar ettiğini biliyor muydun?

Yüzde 11’i de teslim oluyor.

Saldırganla empati kurma

Şiddetin failleri ile empati kurma, şiddet eylemlerini gerçekçilendirmeye, “anlamaya” çalışma. Haberleri insanlar yapar ve bazen haberdeki olaylar muhabire/editöre kendi kişisel deneyim ve travmalarını hatırlatabilir. Ancak ne olursa olsun habere kişisel yaklaşma, herhangi bir hak ihlaline mazeret üretme. Şiddet eylemini meşrulaştırma.

Bunu yaparken, faile yönelik hak ihlallerine de izin verme. Bu yaklaşım, sorunun toplumsal ve siyasi bir çözüme ulaşmasına değil, linç kültürünün beslenmesine hizmet eder. Sistemik bir sorunun, tek bir faile yönelmiş öfke haline gelmesine sebep olma.

Haberde şiddetin yeniden üretilmesine engel ol

Haberlerin, haberde geçen kişilere yönelik bir şiddete dönüşmesine izin verme.

Magazin ve spor haberleri gibi, ilk bakışta “şiddetle ne alakası var” denilebilecek alanlarda yayınlanan haberler bile zaman zaman şiddetin ta kendisi olabiliyor.

Örneğin Nisan 2017 tarihli bir haber, büyük bir medya kuruluşunun spor sayfasının sosyal medya hesabından “Ünlü futbolcunun eşinin çıplak fotoğrafları internette paylaşıldı” mesajıyla ve söz konusu sızdırılan fotoğrafların bulanıklaştırılmış şekliyle paylaşılmıştı.

Kamuoyunda tanınan kişilerin onlardan habersiz çekilmiş ya da telefonlarından sızdırılmış fotoğrafları medyada sıklıkla yer alıyor.

Kişisel verilerin ihlal edildiğini duyuran bir haber, sızdırılan verileri paylaşmaya devam ederek, ihlali yeniden üretebiliyor. Ya da bir belediyenin açtığı bir kadın sığınağı, yerel bir gazetede konumu açıkça belli edilerek bir şekilde haberleştirilebiliyor. Oysa şiddete maruz kalmış kişilerin kaldıkları bu sığınakların adreslerinin can güvenliği için gizli tutulması gerekiyor.

Resmi belgelerde yer alan bilgileri özenli kullan

Gazeteciler özellikle şiddet vakalarında polis tutanakları, adli tıp raporları gibi raporlara kolayca ulaşırlar. Dava açıldığında iddianamede ve duruşma tutanaklarında kişinin T.C. kimlik numarasından adresine ve telefonuna kadar çok sayıda bilgi bulunur.

Bunlar yargılamalara ilişkin belgeler olduğu için kamuoyuna açık olsa da haberlerde tüm detayların kullanılması kişilerin özel alanlarını ifşa edebilir.

Haberde, olay yeri tutanakları ve adli tıp raporlarında yer alan betimlemeleri de kullanmamaya özen göster. Bu tutanak ve raporlarda, şiddet olayına ilişkin bilgiler, hukuki ne-

denlerle en ince detayına kadar anlatılır. Ancak bu detayların, olduğu gibi haberde yer alması Şiddete maruz bırakılan kişinin yaŐadıklarını onun rızası olmadan ifşa eder. Ayrıca bu detaylar hem haber öznesi hem de benzer Şiddet olaylarından kurtulmuş kişilerin travmalarının tekrar etmesine sebep olabilir. Bundan kaçın. Gerekli olandan fazlasını yazma.

Haber dili

Edilgen değil, etken cümleler kur

Öznesi belirsiz, edilgen cümlelerden uzak dur. Örneğin “Kadınlara seçme seçilme hakkı tanındı” yerine “Kadınlar seçme seçilme hakkını kazandı” ya da “Parlamento kadınlara seçme seçilme hakkı tanıyan yasayı onayladı” gibi ifadeler kullan.

Bir ihlal haberi yaparken, önce faili belirle. “Bir kadın öldürüldü” cümlesinde sence de bir eksik yok mu? Katil kim? Bunun yerine etkin cümleler kur: “A.B., karısı C.B.’yi öldürdü.”

Mağduru değil, faili ve ihlali deşifre et.

Haber metninde kelime oyunu yapma

Başlıklarda haberi ilgi çekici kılmak için kelime oyunları yapmak sık kullanılan bir yöntem.

Haberin daha çok kişiye ulaşması için çabalamakta bir sorun yok. Ancak bunu yaparken hak ihlallerine neden olma, haber öznelerini rencide etme, toplumsal önyargıları besleme, trajedileri komedileştirme, şiddeti pornografikleştirme. Haberi okutma kaygısı, etik haberciliğin önüne geçmemeli.

Haberi pornografikleştirme

Şiddeti betimlemek, detayları aktarmak, cinsel şiddeti tarif etmek gibi haberi pornografikleştiren yaklaşımlardan kaçın. “Memelerimi okşadı” başlıklı bir taciz haberi ya da “kelepçeli fantezi”, “yataкта biten gece” gibi başlıklarla (hepsi gerçek ha-

berlerden alındı) tecavüz haberi yaptığında, taciz, tecavüz, toplumsal cinsiyet temelli şiddet görünmezleşiyor. Taciz, tecavüz erotik değildir; beden bütünlüğüne ve dokunulmazlığına karşı işlenmiş çok ciddi bir suçtur.

Haber metnin şiddete maruz kalan kişiyi cinsel obje haline getiren, yeniden mağdur eden, rencide edici ifadelerden arınmış olmalı.

Taciz ve tecavüzün resmi makamlara bildirilme oranı çok düşük. Vakaların büyük çoğunluğu gizli kalıyor. Araştırmalara göre*, Türkiye’de kadınların yüzde 38’i hayatında en az bir kere fiziksel ya da cinsel şiddete uğradığını söylüyor. Şiddet gördüğü için kurumsal başvuruda bulunanların oranı ise sadece yüzde 11. Tecavüze uğrayan erkeklerle ilgili sağlıklı bir veri dahi mevcut değil.

Haberini okuyan, aynı durumda çok sayıda insan olduğunu ve bu haberin onları nasıl etkileyeceğini düşün. Haberin haklar konusunda bilgilendirici ve hak ihlallerine karşı yol gösterici olmasına dikkat et.

Dili cinsiyetçi ifadelerden arındır

Kullandığın kelimeleri, ifadeleri her zaman sorgula, kökenine in. Yıllardır duyduğun, kullandığın birçok ifade eril, heteronormatif, cinsiyetçi ve cinsiyetli bir kökenden geliyor olabilir.

Bir olay, cinsiyetçi bir ifadeyle anılıyorsa, o ifadeyi kullanmak zorunda değilsiniz.

Kullandığınız dili yazı işlerinde tartışın.

Hiç düşünmeden kullandığınız, yaygın ifadeler aslında ayrımcı olabilir.

* Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’nın desteğiyle Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü’nün gerçekleştirdiği “2014 Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması”.

63 kişilik bir komisyon kurulmuştu. “Akil İnsanlar Heyeti” olarak adlandırılan bu komisyon yaygın medyada “Akil Adamlar” ifadesiyle haberleştirildi. Nisan 2013’te heyetin hangi isimlerden oluştuğu açıklandığında, bilet “Akil adamlar, dediler oldu: 12 Kadın, 51 Erkek” başlığıyla haberleştirdi. Bu şekilde hem medya söylemini eleştirdi hem de sadece “adamlar”dan oluşmayan bu komisyonla ilgili somut olguları haberleştirdi.”

Deyimlerin, söz kalıplarının ve sözcüklerin kökenine bak, cinsiyetçi ifadeleri düzelt. Kullandığın söylemin çeşitliliği kapsamına özen göster: “Görücüye çıktı”, “dul”, “kız gibi”, “kız kavgası”, “kahpe saldırı” yazmıyoruz. Yerleşik dili cinsiyetçilikten arındırmaya yönelik bazı önerilerimiz ise şöyle:

Bayan
Erkek çocuğu -
Kız çocuğu
LGBT’li
Gay
Travesti
Adam
İnsanoğlu
Bilim adamı
İş adamı
Kızlık soyadı
Farklı cinsel yönelimler
Eşcinsel evlilik
Cinsiyetini değiştirdi,
Kadını erkek oldu
Kızlık zarı
Laz / Ermeni / Kürt
Kadınları

değil

Kadın
Oğlan çocuğu -
Kız çocuğu
LGBTİ / LGBTİ+
Gey
Trans
İnsan
İnsanlık
Bilim insanı
İş insanı
Evlenmeden önceki
soyadı
Çeşitli cinsel
yönelimler
Evlilik eşitliği
Cinsiyet geçişini
tamamladı, trans erkek,
trans kadın
Hymen
Laz / Ermeni / Kürt
Kadınlar

Heteronormatif dili sorgula

Tüm dünyada ikili (heteronormatif) cinsiyet sistemi kabul görse de, gerçeklik bu değil. Toplumda sadece kadınlar, erkekler, kız çocukları ve oğlan çocukları yok. Haberlerini hazırlarken, dilini ikili cinsiyet üzerinden kurma. Cinsiyet çeşitliliğini ve cinsiyet akışkanlığını hesaba kat.

Facebook bile 54 cinsiyet kimliği tanımlıyor. Haberinde onlarca cinsiyet kimliğine yer veremeyebilirsin, önemli olan yok saymamak.

Militarist dilden uzak dur

Çatışma dönemlerinde haberler de, görseller de militarizmden nasibini alır. Basit bir olayın anlatımında dahi taraftarlık, tarafların cinsiyetlendirilmesiyle ortaya konur.

Manşetler “kahpe saldırı”, “inlerine girdik”, “namussuzlar”, “vatan toprağı namustur”, “asker anaları” ile dolup taşar.

Militarizm “vatan”ı kadın, “vatan koruyucusunu” da erkek olarak belirler, savaşan taraflardan hangisini tutuyorsa onu “adamlaştırır”, diğer tarafı “kadınsılaştırır”. “Fethedilen topraklar” a “girilir”, kendi toprağı söz konusuysa “işgal”dir.*

Haberi birinci çoğul şahıs çekimiyle anlatma. Yaygın medyada “Sınırdan girdik”, “Maçı aldık” gibi kullanımlar sık görülür, çatışmalı alanlarda bazı gazeteciler kendilerini ordu gibi resmi kurumlarla özdeşleştirerek haber yapar. Unutma, gazeteci bir savaşın tarafı ya da savunucusu değildir.

Haberi askeri terimlerle yazmana gerek yok. Herkes bu terimleri bilmeyebilir ve bilmek zorunda da değildir.

Unutma, “kadın” bir hakaret değildir, kişilerin/kurumların kadınsılaştırılarak itibarsızlaştırılması, kadınlara yönelik bir şiddettir.

* Sevda Alankuş, *Bariş Gazeteciliğı Elkitabı*, İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları, 2016.

Bunlardan kaçınırsan hem toplumsal cinsiyet odaklı yaklaşmış, hem savaş kışkırtıcılığı yapmamış olursun.

Araştır, daha fazlasını öğren

Nefret cehaletten kaynaklanır, bilinmeyenden korkulur. Haberlerdeki pek çok yanlış da bilgisizlikten kaynaklanıyor. Bu bilgisizliği gidermek, insanların akıllarında oluşan soruları gidermek, bilgiye erişimi olmayanlar için yol gösterici olmak için haber yap.

Haklar ve söylemler konusunda oku, araştır, öğren. “Cinsel tercih”, “bayan”, “kızlık soyadı” gibi yanlış kullanılan, cinsiyetçi, heteronormatif kavramları düzelt. Sen haberinde doğru kullanırsan okur/izleyici de doğru kullanımı öğrenecek, alışacaktır.

Haber görselini seçerken dikkat edilmesi gerekenler

Haber görselini seçerken fotoğrafın belli klişeleri yeniden üretip üretmediğinden emin ol. Özellikle şiddet haberlerinde güçlendirici, suçu caydırıcı, suçu ihbar etmeye teşvik edici görseller kullanmaya özen göster.

“Kadına şiddet haberi” deyince akla hemen birkaç fotoğraf gelir: Gözü morarmış kadınlar, hırpalanmakta olan kadınlar ve bir erkeğin yumruğunun ön planda bulunduğu kadrajda duvar dibine köşeye sinmiş bir kadın...

Bu kurgu fotoğrafların gerçeklerini her gün duyuyoruz, görüyoruz, yaşıyoruz. Şiddeti anlatmak için tek seçeneğin şiddeti yeniden üreten görseller kullanmak değil.

Kadınları güçsüz gösteren, okurların arasında bulunan şiddete maruz kalan sayısız kişiye travmalarını yeniden yaşatacak fotoğraflar kullanma.

Haberde bahsi geçen veya uzman/tanık olarak yer alan kişilerin sosyal medya hesaplarındaki fotoğrafları, fotoğrafta görünen kişinin onayı olmadan haber görseli olarak kullanma.

Şiddet haberlerinde fail ve mağdurun “mutlu günlerinde birlikte” fotoğraflarını, eşlerin nikâh ya da düğün fotoğraflarını kullanma. Bunlar güncel ya da habere dair olmadığı gibi, romantik çağrışımları olan görseller.

Fotoğrafın nötr olmasına dikkat et, kurgulanmış ya da seksi pozlar daha ilginç görünse de kullanma.

Görsellerinde cinsiyet çeşitliliğine saygı göster, evlenme-boşanma konulu haberlerde ya da başka bir haberde iki sevgilinin fotoğrafını kullanman gerektiğinde eşcinsel çiftlerin de fotoğrafını kullan.

Burnunu havaya dikmiş F16'lar, erkeğin kadını alnından öptüğü düğün fotoğrafları, sadece heteroseksüel çiftlerin bulunduğu fotoğraflar ya da sadece erkek figürlerin kullanıldığı grafikler gibi fallik, cinsiyet çeşitliliğini görmezden gelen görselleri kullanma.

Haber için grafikler hazırlarken de cinsiyet çeşitliliğine duyarlı ol. İnsan vektörleri kullanarak hazırladığın ve konuyu cinsiyetlere göre inceleyen grafiklerde, tek tip insan vektörü kullanırsan bu erkeği işaret eder. Verilerin içeriğine (örneğin veriler cinsiyet kimliğini erkek olarak tanımlayan kişilerle ilgili ise) tek tip insan vektörü kullanıp bunu renklendirebilirsin. Ama kadın veya trans cinsiyet kimliklerini de kapsayan verileri görselleştirirken vektörlerini çeşitlendir. Kadınları, vektörlere saç ve etek ekleyerek vurgulayabilirsin. Etek ve saçın kadınları vurgulamak için klişe ve cinsiyetçi bir yöntem olduğunu düşünüyor da olabilirsin. O zaman daha yaratıcı olmalısın, vektörlerine farklı öğeler eklemenin yollarını bulabilirsin.

Başlığını doğru seç, tık avcılığı yapma

Okuyucu ilk önce başlık ve fotoğrafı görür, haberi okutan da başlıktır. Ama haberi okutmak için cinsiyetçi, ayrımcı görseller ve başlıklar kullanma.

Son dakika haberi geçmiyorsan, başlığa da “son dakika” yazma. “ŞOK ŞOK ŞOK” başlıkları ile “tık” toplamaya çalışma. Cinayete “şok”, cinsel şiddete “iğrenç eylem”, çocuk istismarı davasına “utanç davası” ifadelerini kullanma. Bu yaklaşım, sistematik olan şiddeti sanki istisnaymış gibi gösterir, bazı vakaları toplum nezdinde öne çıkarırken, diğerlerini görünmez kılar. Bu şekilde şiddeti de normalleştirir çünkü “şok cinayet” olmayan cinayetler, toplumsal tepki görmez.

“Tık avcılığı” (*click baiting*) yapma, yani başlıkta soru sorup okuyucuyu tuzağa düşürmeye çalışma. Haberde olmayan unsurları haberin başlığına sadece “tıklansın” diye çekme. Bu “soru cümleli başlık kullanılamaz” anlamına gelmiyor. Lakin “İşte o hentbolcu Türkiye’de” diye başlık atıp, hentbolcu ve partnerinin özel fotoğraflarıyla galeri yapma, ya da “İstanbul’a kar ne zaman yağacak” deyip havaların ısındığını yazma.

Argo, hakaretamiz, cinsiyetçi, homofobik/transfobik, ayrımcı başlıklar yerine dikkat çekici ve duyarlı başlıklar bul.

Haberi yazdıktan sonra kendine şu soruları sor..

- Haberi hangi yaklaşımla yaptım?
- Haberde neyi eksik bıraktım? Neyi fazla söyledim?
- Haberde hangi sorunlu klişeleri yeniden ürettim? Haber metni ayrımcı ifadeler, nefret söylemi içeriyor mu?
- Haberle yeni bir hak ihlaline neden oldum mu?
- Haberde kadınların ve erkeklerin temsilinde yeterince adil ve dengeli davrandım mı?
- Olayın kadınları ve 'LGBTİ+'ları nasıl etkilediğine haberde yer verdim mi?
- Uzmanlardan ya da tanıklardan görüş alırken, kadınlara/LGBTİ+'lara söz verdim mi?
- Fotoğrafta/grafiklerde sadece erkekler ve heteroseksüel çiftler mi var? Cinsiyet çeşitliliğini yansıtabildim mi?
- Kullandığım dil ve haber yazım tarzı, toplumda eşitliği geliştirici yönde mi, yoksa geleneksel yargıları yeniden mi üretiyor?
- Kullandığım fotoğraflar şiddeti, ayrımcılığı, ötekileştirmeyi yeniden üretiyor mu? Herhangi bir hak ihlaline ya da mahremiyet ihlaline neden oluyor mu?

Haber yazımı örneği

Burada bir şiddet bir de kültür sanat haberi üzerinden, bu haberlerin yaygın medyada nasıl yer aldıklarını, ve bu haberlerin nasıl toplumsal cinsiyet odaklı olarak yazılabileceğini görebilirsin.

Aşağıdaki şiddet haberinin metnindeki isimleri değiştirdik. Haber metnindeki isimlerle ilgili maddi hataları ise olduğu gibi bıraktık. Yani yayınlanmış bir haber metninde, aynı insandan üç farklı isimle bahsedildiğini gördük. Bu da muhabirler ve editörlerin haberleri kamuoyuna sunmadan önce daha özenli çalışması gerektiğini gösteriyor.

Bir cinayet haberi yaygın medyada nasıl yer aldı?

Maltepe’de cinnet geçiren bir baba pompalı tüfekle iki kızını vurduktan sonra kendi canına kıydı. Eşiyle boşanma aşamasında olan Mehmet Y.’nin polis nezaretinde haftada bir kez çocuklarını aldığı ve eşiyle telefonda tartıştıktan sonra kızlarını vurup intihar ettiği öğrenildi.

Anne Dilek Yenik gün boyu babalarında kalan iki kızını almak için boşanma davaları süren eşinin evine geldi. Eve girdiğinde de Mustafa Yenik, kızları 4 yaşındaki Ece ile 2 yaşındaki Demir’in cesetleriyle karşılaştı. Annenin olayı görerek sinir krizleri geçirmesi üzerine mahalle sakinleri toplandı.

Ardından mahalle sakinlerinin haber vermesi üzerine olay yerine çok sayıda polis ve sağlık ekipleri sevk edildi. Yapılan ilk incelemede, baba Mehmet Yenik’in, iki kızını pompalı tüfek ile öldürdükten sonra aynı tüfekle kendine ateş ederek intihar ettiği belirlendi.

Sinir krizleri geçiren anne Dilek Yenik, ambulansla Fatih Sultan Mehmet Hastanesi'ne kaldırıldı. Polisin olay yerindeki incelemesi sürüyor.

Dilek Yenik'in yakınlarından İsmail Çevik, "Yaz döneminden beri boşanma süreci vardı. Ölen kişinin tehditleri falan oluyordu. Bir kaç defa nezarethaneye girip çıkmıştı zaten. Polis eşliğinde çocuklarını görmeye izni var. Bugün de izin günüydü. İçeride içki şişeleri dolu" diye konuştu.

Birbirleriyle ayrı yaşayan Dilek Yenik ile Mehmet Yenik'in 3 aydır boşanma davalarının sürdüğü, bu süreçte de anneleriyle yaşayan çocukların haftada 1 gün babada kalmasına izin verildiği, her Salı günü de Mehmet Yenik'in kızlarını alıp evde birlikte vakit geçirdikleri öğrenildi.

İstanbul Anadolu Cumhuriyet Başsavcılığı yaptığı yazılı açıklamada, Mehmet Yetkin'in Maltepe'de cinnet geçirerek 2 ve 3 yaşlarında iki çocuğunu pompalı tüfikle öldürdükten sonra intihar ettiğini, olaya ilişkin soruşturma başlatıldığını duyurdu.

Başsavcılığın konuya ilişkin yaptığı açıklama şöyle:

"02.02.2018 tarihinde Maltepe İlçesi Fındıklı Mahallesi Zambak Sokak adresinde evlilik problemleri nedeniyle eşi A.Y. ile ayrı yaşayan anne D.Y., çocukları E.M.Y. (2014) ve M.H.Y.'yi (2015) polis nezaretinde A.Y.'ye teslim etmiştir. Baba A.Y. evde alkol aldıktan sonra eşi D.Y.'yi araması ve telefonda tartışmaları neticesinde A.Y. cinnet geçirerek evde bulunan pompalı tüfikle 2 ve 3 yaşlarındaki çocuklarına ateş etmiş ve ardından intihar etmiştir. Çocuklar ve babanın vefat ettiği anlaşılmış ve olaya ilişkin soruşturma devam etmektedir."

Bir cinayet haberi toplumsal cinsiyet odaklı habercilik anlayışıyla nasıl yazılır?

İstanbul'da A.Y. adlı erkek, kendisine polis nezaretinde teslim edilen iki kızını tüfekle öldürdü. Cinayetin ardından intihar etti.

Boşanma aşamasında olan A.Y. hakkında daha önce uzaklaştırma kararı çıkartılmıştı. Aileyi tanıyan İsmail Çevik, A.Y.'nin eşini bir süredir tehdit ettiğini aktardı.

Boşanma davasının üç aydır sürdüğü, bu süreçte de anneleriyle yaşayan çocukların haftada bir gün babalarında kalmasına izin verildiği öğrenildi. İstanbul Anadolu Cumhuriyet Başsavcılığı ise yaptığı yazılı açıklamada, A.Y.'nin "cinnet getirdiğini" savundu.

bianet'in çetelesine göre, 2017'de işlenen 290 kadın cinayetinin yüzde 19'unda, katiller cinayetin ardından intihar etti ya da intihara teşebbüs etti.

69. Emmy Ödülleri, Los Angeles'taki Microsoft Tiyatrosu'nda düzenlenen törenle sahiplerini buldu. Sunuculuğunu Emmy ödüllü komedyen Stephen Colbert'in yaptığı program, CBS kanalından canlı yayınlandı. Gecede, HBO'nun "Veep" dizisi son 3 yılda 3. Emmy ödülünü kazandı.

Margaret Atwood'un 1985 yapımı gerilim filminden uyarlanan Hulu'nun "Handmaid's Tale" dizisi drama dalında en iyi dizi ödülünün sahibi olurken, Elisabeth Moss, aynı dizideki performansıya En İyi Kadın Oyuncu ödülünü aldı.

"Saturday Night Live" da gecenin kazananları arasında yer alırken, bu programda eski Beyaz Saray Sözcüsü Sean Spicer'i canlandıran Melissa McCarthy, En İyi Konuk Kadın Oyuncu ödülünün sahibi oldu.

Spicer'in, Beyaz Saray'da görev yaptığı sırada basın toplantılarında kullandığı konuşma kürsüsünün bir benzeriyle sahneye çıkması gecenin sürprizleri arasında yer aldı.

Bugüne kadar toplam 38 dalda Emmy Ödülü kazanan HBO'nun "Game of Thrones" dizisi, bu sezona geç başlaması dolayısıyla adaylık listesinde yer alamamıştı.

Bir kültür sanat haberi toplumsal cinsiyet odaklı habercilik anlayışıyla nasıl yazılır?

69. Emmy Ödülleri, dün akşam Los Angeles'taki Microsoft Theater'da düzenlenen törenle sahiplerini buldu. Geceye kadın dizileri damgasını vurdu.

Dört kategoride (Drama, Komedi, TV filmi ve Sınırlı Dizi) ödüller, kadın hikâyelerini anlatan yapımlara gitti. Kadın oyuncu ödülü kategorilerinde ödül alan altı kadının dördü 50 yaşın üzerindeydi.

The Handmaid's Tale yönetmeni Reed Morano Drama Dalında En İyi Yönetmen Ödülü'nü alarak, Emmy'nin yönetmenler alanındaki cam tavanında bir çatlak oluşturmayı başardı.

Margaret Atwood'un distopik romanından televizyona uyarlanan *The Handmaid's Tale* dizisi, En İyi Drama Ödülü dahil toplam sekiz ödül aldı. Feminist yazar Margaret Atwood, Emmy sahnesine çıktı. Kadın oyuncular, yaptıkları konuşmalarda Atwood'a teşekkür etti.

Ev içi şiddet ve kadın dayanışması öyküsü anlatan ve yapımı da tamamen kadınlara ait olan *Big Little Lies*, Sınırlı Dizi Ödülü dahil toplam sekiz ödül kazandı. Bu dizideki rolüyle Sınırlı Dizi Dalında En İyi Kadın Oyuncu Ödülünü kazanan Nicole Kidman, "Ev içi şiddet konusuna ışık tuttuk. Bu komplike ve sinsi bir hastalık. Bilmek istediğimizden çok daha derine uzanıyor. Utanç ve gizlilikle dolu, ve bu ödülün bana verilmesi, bu konuya daha fazla ışık tutacaktır" diye konuştu.

Netflix'in *Master of None* yazarı Lena Waithe, En İyi Komedi Senaryosu Ödülünü alarak, komedi yazarlığında ödül alan ilk siyah (ve kuir) kadın oldu.

Women's Media Center (WMC) verilerine göre, 2017'de Emmy'ye aday gösterilen kişilerin yüzde 72'si erkek, yüzde 28'i kadınlardan oluşuyordu.

Haber analizleri

Mart 2013 - Homofobi değil çocuk hakları

21 Mart 2013'te dönemin başbakanı Recep Tayyip Erdoğan, Hollanda ziyaretinde Hollanda Başbakanı Mark Rutte ile birlikte düzenlediği basın toplantısında, Türkiyeli bir aileden alınıp lezbiyen bir çifte verilen Yunus isimli çocuğun biyolojik ailesine "iade edilmesi"ni istediğini açıkladı.

Bu açıklama, gazetelerde ve televizyonlarda "Erdoğan Yunus'u sordu: Ailesinden koparılıp velayeti lezbiyen çifte verildi" gibi başlıklarla haberleştirildi. Bu haberleri "Yunus'u Alın!" ve "Yunus lezbiyen aileden kurtarılacak" manşetleri izledi.

Haberlere göre, Türkiye hükümeti "Avrupa ülkelerinde çeşitli gerekçelerle ailelerinden alınıp, Hıristiyan bakıcı ailelere verilen 5 bin Türk çocuk için harekete geçmiş" ve "işe eşcinsel çiftlerden başlamıştı".

Yine aynı haberlere göre, 9 yaşında olan Yunus'un 5 aylıkken (yani 8,5 sene önce) Hollandalı makamlarca ailesinin elinden alınmasının nedeni, kolundaki kırık ve başındaki şişlikler yüzünden hastanelik olmasıydı. Ailenin diğer iki çocuğu da benzer sebeplerle sosyal hizmetlerce alınmak istenmiş ancak aile çocuklarını Türkiye'ye getirerek buna engel olmuştu.

Erdoğan "Müslümanca Müslüman bir aileye verilmeli", "eşcinsel bir aileye bir çocuğun teslim edilmesi o toplumun ahlak kurallarına ve inanç değerlerine terstir. Biz emaneti emin ellere teslim etmek zorundayız" şeklinde açıklamalar yapıyordu.

Hollanda Başbakan Yardımcısı Lodewijk Asscher ise “Koruyucu aile seçimlerini ırk temelinde yapmayız, bunun yerine çocuğun emin ellerde olduğundan emin olmaya çalışırız” diyordu.

Konu uzun süre gündemde kaldı, haberler yapıldı. Meclis komisyonunun inceleme başlattığı, 17 Nisan’da Almanya’dan başlayarak bazı ülkelerde yapılacak araştırmalar üzerine bir rapor hazırlanacağı açıklandı.

Yunus’un koruyucu ailesi, Erdoğan’ın gelişi nedeniyle sosyal hizmetler tarafından adresi gizli tutulan bir eve yerleştirildi.

Yaygın medya nasıl haberleştirdi?

Yaygın medyada olay şu başlıklarla ve ifadelerle haberleştirildi: “Lezbiyen çift ‘Yunus’u sakladı,” ailesinden alınıp lezbiyen aileye verilen Yunus”, “birlikte yaşadığı lezbiyen çift tarafından bilinmeyen bir adreste saklanıyor”, “Lezbiyen çift tedirgin!”, “Hollandalı lezbiyen çift Erdoğan’dan kaçtı”, “Lezbiyen çift sır oldu!”, “Annesi hasretle bekliyor ama”, “Yunus’u lezbiyen çiftten kurtarma hareketi”, “Anne Nurgül Azeroğlu’nun Hollandaca bilmemesi bahanesi nedeniyle aile Yunus’u geri alamadı”, “Kiliseye götürülüyor”, “Kardeşleri de alıkonmuştu”.

Kullanılan dil ötekileştiriyor ve canavarlaştırıyor. Açıklamalarda da varolan ikili cinsiyetçi söylem ve ayrımcılık, haberlerle meşrulaştırılıyor ve yeniden üretiliyor. Sosyal hizmet biriminin koruması altında bir çocuğa koruyucu ailelik yapan iki insan, sanki çocuğu kaçırmışlar ve rızası dışında, yasalara aykırı bir şekilde alıkoymuş gibi yansıtılırken, cinsel yönelimleri ayrımcı bir şekilde vurgulanarak onlara yönelik bir ayıplama duygusu yaratılmaya çalışılıyor.

Gerçekler saklanıyor, bilgiler manipüle ediliyor. Haberlerde, 9 yaşındaki bu çocuğun 8,5 yıldır ailesinden ayrı olduğu ve canavarlaştırılan lezbiyen çiftle, biyolojik ailesinden daha fazla

zaman geçirdiği gerçeği saklanıyor. Sosyal hizmetlerin, Yunus ve annelerini geçici olarak gizli bir adrese yerleştirmesi “birlikte yaşadığı lezbiyen çift tarafından bilinmeyen bir adreste saklanıyor” şeklinde haberleştiriliyor.

bianet nasıl haberleştirdi?

Haberde 8,5 sene anneleriyle yaşayan 9 yaşındaki bir çocuğun oyuncak gibi geri alınmaya çalışılmasının çocuk psikolojisi açısından ne kadar doğru olduğu tartışmaya açıldı. Bir psikiyatrist ve TBMM İnsan Hakları Komisyonu’ndan iki milletvekili yaşananları çocuk psikolojisi, çocuk hakları, LGBTİ+’lara yönelik ayrımcılık açısından değerlendirdi.

Yaygın medya, ayrımcı ve ötekileştirici bir dille haberleştirilen bu olayın odağına LGBTİ+’ları aldı. Oysaki olayın öznesi, ailesi tarafından kötü muameleyle maruz kaldığı ve yeterli bakım hizmetlerini alamadığı söylenen, sosyal hizmet kurumunun korumasına alınan bir çocuktur. Bu nedenle bianet bu habere çocuk odaklı habercilik perspektifinden yaklaştı.

Eşcinsel Çifte Verilmesi Değil, Neden Aileden Alındığı Tartışılmalı (Şubat 2013, bianet)

“Burada en önemli soru çocuğun biyolojik ailesinden neden alındığı. O çocuğun dokuz yaşındayken aile değiştirmesi, nereye giderse gitsin çok ciddi sorunlara yol açar”.

Mart 2018 - Fantezi değil şiddet

Mart 2018’de ulusal bir haber ajansı, bir kentte birliktelik tek-lifini kabul etmediği için kendisini taciz eden erkeğe şiddet uygulayan bir kadının, iki sene cezaevinde kaldıktan sonra tahliye olduğu haberini geçti. Olay, yerel haber sitelerinde “Fantezi davası” şeklinde haberleştirildi.

Ne olmuştu?

Ajansın haberine göre evli ve üç çocuk sahibi inşaat işçisi bir erkek, birliktelik teklifini reddeden evli ve bir çocuk sahibi bir kadını tehdit ederek buluşmaya zorladı; 13 Aralık 2016'da kadın ve erkek buluştu.

Buluşmada ne yaşandığı haberde yer almadı ancak kadının “fantezi yapalım” diyerek kandırdığı erkeği bağladıktan sonra darp ettiği ve olay yerini terk ettiği belirtildi.

Ertesi gün kadın ve dört akrabası gözaltına alındı. Kadın, “tasarlayarak öldürmeye teşebbüs” suçundan, iki akrabası ise “tasarlayarak öldürmeye teşebbüse yardım etmek” suçundan tutuklandı. Gözaltına alınan diğer iki akraba ise adli kontrol şartıyla serbest bırakıldı. Tutuklanan iki akraba ise 26 gün cezaevinde kaldıktan sonra serbest bırakıldı.

Yerel medya nasıl haberleştirdi?

Olay medyada ‘Fantezi davası’ olarak anıldı. Her ikisi de başkalarıyla evli olan kadın ve erkeğin geçmişte bir ilişki yaşadığının “yasak aşk” ifadesi kullanılarak iddia edildiği haberlerde, kadının söz konusu erkekten ayrılmak istediği ve ayrılmak istemeyen erkek tarafından tehdit edildiği bilgisi ve avukatın kadının bir süredir sistematik tacize maruz kaldığına dair beyanları da yer aldı.

Ancak tüm bu bilgilere rağmen, haberde “ ‘Fantezi olsun’ diye kandırarak bağladığı adamı darp eden kadın tahliye oldu” gibi ifadeler kullanıldı. Ayrıca yasalarda “öldürmeye teşebbüs” olarak geçen suç maddesi “adam öldürmeye teşebbüs” olarak yazıldı.

Erkeğin kadını taciz ve tehdit ettiği bilgisi, haberde vurgulanmadı ancak haberin arabaşlıklarında “3 çocuk babasına darp”, “Fantezi yapalım, dedi” gibi ifadeler kullanıldı.

bianet nasıl haberleştirdi?

bianet somut olgulara yer vererek, yaşananları özetledi. Bunun yanısıra okuyucular için bir medya eleştirisini sundu. Yerel medyada çıkan haberlerin ayrımcı diline dikkat çekti. Aynı haber ajansı ile aynı yerel gazetelerin daha önce yaptığı kadınlara ve LGBTİ+'lara yönelik ayrımcı haberlere de dikkat çekerek, bunun sistematik bir sorun olduğunu hatırlattı.

Medya Şiddetten “Fantezi” Çıkardı (Mart 2018, bianet)

Kendisini tehdit ve taciz eden erkeğe şiddet uygulayan kadın, iki sene cezaevinde kaldıktan sonra tahliye oldu. Kadının kurtulmak için erkeği bağlayıp olay yerinden ayrılması ise medyaya “fantezi davası” olarak yansıdı.

 bianet
Haber
Merkezinden
Deneyimler

Murat Bayram:

Ayrımcı söylem kullanmadan Kürtçede nasıl “genelev” deriz?

Genelev haberlerinin Kürtçeye nasıl çevrileceği sorusu bir sabah beynimi bloke eden bir sorun olarak karşıma çıktı. Kerhane, iki referansla söyleniyordu. Ker Kürtçede eşek demek. Hane ise mekân. İkinci referansa göre ise ker (kâr, iş isminden değişime uğramış) iş mekânı daha doğrusu “iş görülen” mekânlar demek. Toplumda eşek, oradaki insanları aşağılamak için kullanılıyordu, “iş görülen” kimseler olarak görülmeleri de onları metalaştırıyordu.

Türkçe editörleriyle buna çözüm bulmaya çalıştık. “Seks-hane” önerime (yani seks mekânı ya da seks yapılan yer) editörler, bu alanda çalışan sivil toplum uzmanlarının bu tanımlamaya nasıl baktığının kontrol edilmesini önerdi. Aradığımız Kırmızı Şemsiye Derneği Genel Başkanı Kemal Ördök, bu ifadenin anlamı doğru karşıladığını söylerken, çeviriye bu mekânların paralı olduğunun belirtilmesini önerdi. Böylelikle genelev kelimesini Kürtçeye *Seksxaneyên Pereyî*, (Paralı Seks Mekânları) şeklinde çevirdik.

Kadın öğretmenler vardır

Kürtçede *mam* (amca) sadece babaların kardeşine değil, yaşça büyük erkek bireylere saygı da içeren bir şekilde seslenmek için kullanılıyor (Türkçede de aynı şey söz konusu). Eğitim veren Kürtlerin çoğu erkek olduğundan, *hosta* (usta) olan amcalara (*mam*) *mamhosta/mamosta*, (usta /amca) dendi. Sonradan bu kelime, öğretmen anlamında kullanılmaya başladı.

Medreselerde (dini eğitim veren mekânlar) Arapça kökenli *seyda* kelimesi öğretmen için kullanılmaktaydı. Ben de kadın seydalardan Quran dersi aldım ve onlara “seyda” diye sesleniyorduk. Fakat dini eğitimin olmadığı mekânlarda sey-

da kelimesinden çekinildi, böylelikle mamosta kelimesi öğretmen kelimesinin yerini tuttu. Oysa Kürtçede çok yaygın kullanılmayan ve cinsiyet referansı olmayan *dersdêr* (ders veren) kelimesi vardı.

bianet/Kurdi dersdêr demeyi tercih etti.

Çocuk istismarı derken neyi vurguluyoruz?

bianet'in aylık hazırladığı "Erkek Şiddeti Çetelesi" içinde çocuk istismarı bölümü bulunuyor. Kız çocuklarından bahsederken tamlamayı nasıl kuracağımız ayrı bir problem oldu.

Kürtçede *zaroka keç* (çocuk olan kız) yani vurgu çocuk olmasına iken *keça zarok* (kız olan çocuk) kullanımında vurgu kız olmasıydı. Çocuk istismarındaki vurgu, mağdurun çocuk olmasının altını çizdiği için "zaroka keç" kullanımını tercih ettik.

Elif Akgül:

Kadın gazeteciler mi, gazeteci kadınlar mı?

Haberleri yazarken haberde bahsi geçen avukat, hakim, gazeteci, vb. erkek olduğunda mesleğinin önünde cinsiyetini belirtmiyoruz. Ama kişi kadın olduğunda hemen "kadın avukat, kadın hakim, kadın gazeteci" oluverir, tıpkı "erkek hemşire", "erkek hastabakıcı" gibi.

bianet'te gazeteci kadınlarla ilgili bir haber hazırlarken sürekli kullandığımız "kadın gazeteciler" kalıbına aklımız takıldı. Amacımızın kadınların mesleği mi, yoksa o mesleği yapan kadınlar mı olduğunu tartıştık. Bu sorunun tek bir cevabı yok. Ama şöyle bir formül bulduk. Eğer bir meslek içindeki farklı cinsiyetlere yönelik farklı bulguları paylaşacaksak ve derdimiz cinsiyetler arasındaki uçuruma işaret etmekse, dolayısıyla vurgumuz kişinin cinsiyetineyse "kadın gazeteci" gibi cinsiyet kimliğini önce yazıyoruz.

Örn: “Kadın gazeteciler, erkek gazetecilerle aynı maaşı almadıkları için greve gidiyor”.

Eğer bir bir kişinin başına mesleği nedeniyle bir olay geldiyse, dolayısıyla mesleğine vurgu yaparken okuyucuyu kişinin cinsiyetiyle ilgili olarak da bilgilendirmek istiyorsak önce mesleği yazıyor, vurguyu mesleğe yapıyoruz.

Örn: “Gazeteci kadınlar, grevdeki matbaacı kadınlara destek ziyaretinde bulundu”.

Yani vurgumuz mesleğe ise önce mesleği, cinsiyete ise önce cinsiyeti yazıyoruz.

Ekin Karaca:

İş insanı Osman Kavala'nın gözaltına alınması sonrası, Kavala'nın eşi Prof. Dr. Ayşe Buğra bir basın açıklaması yapmıştı. Bu açıklamayı haberleştirirken, haber girişinde “Osman Kavala'nın eşi Boğaziçi Üniversitesi'nden Prof. Dr. Ayşe Buğra...” yazmıştım.

Sonrasında bu ifade biçiminde Ayşe Buğra'yı öncelikli olarak “Kavala'nın eşi” olarak konumlandırmam soru işaretlerine neden oldu ve cümleyi “Boğaziçi Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Ayşe Buğra, eşi Osman Kavala hakkındaki soruşturmaya ilişkin yazılı bir açıklama yaptı” olarak değiştirdim. Alışılmış kalıpların cinsiyetçi olabileceğini hep aklımızda tutmamız ve yeni yöntemler üretmemiz, haberi bu kalıpların dışına çıkararak yazmamız gerekiyor.

IPS İLETİŞİM VAKFI YAYINLARI

Yayınların elektronik kopyalarını bianet'te,
<https://bianet.org/> adresinde bulabilirsiniz.

03-05 KASIM 2006

İSTANBUL / ULUSLARARASI BAĞIMSIZ MEDYA FORUMU

Hazırlayan: Sevilay Çelenk

BAŞKA BİR İLETİŞİM MÜMKÜN BİLDİRİLER

IPS İLETİŞİM VAKFI YAYINLARI

HABERCİNİN ELKİTABI

Derleyen: Sevda Alankuş

GAZETECİLİK HABERCİLİK

Çiler Dursun * Ragıp Duran * İncilay Cangöz

Esra Arsan * Tuğrul Eryılmaz

Özcan Yurdalan * Mehmet Sucu

IPS İLETİŞİM VAKFI YAYINLARI

HABERCİNİN ELKİTABI

Derleyen: Sevda Alankuş

MEDYA ETİK VE HUKUK

Süleyman İrvan * Ragıp Duran * Fikret İlkiz

IPS İLETİŞİM VAKFI YAYINLARI

HABERCİNİN ELKİTABI

Derleyen: Sevda Alankuş

RADYO VE RADYOCULUK

Nilüfer Timisi Nalçaoğlu * Tuğrul Eryılmaz

Ragıp Duran * İpek Çalışlar * Beybin D. Kejanlıoğlu

Erol Önderoğlu * Ülkü Giray

IPS İLETİŞİM VAKFI YAYINLARI

HABERCİNİN ELKİTABI

Derleyen: Sevda Alankuş

MEDYA VE TOPLUM

Halil Nalçaoğlu * Ayşe İnal * Mine Gencil Bek

Beybin D. Kejanlıoğlu * Sevda Alankuş

Nilgün Gürkan Pazarcı

IPS İLETİŞİM VAKFI YAYINLARI

HAK HABERCİLİĞİ DİZİSİ

Hazırlayan: Sevda Alankuş

KADIN ODAKLI HABERCİLİK

Filiz Kerestecioglu * Hülya Gülbahar * Eser Köker
Hülya Uğur Tanrıöver * Nadire Mater * Selen Doğan
İpek Çalışlar * Burçin Belge * Beyhan Demir
IPS İLETİŞİM VAKFI YAYINLARI

HAK HABERCİLİĞİ DİZİSİ

Hazırlayan: Sevda Alankuş

ÇOCUK ODAKLI HABERCİLİK

Yasemin Onat * Seda Akço * Serdar Değirmenoğlu
Gülgün Erdoğan Tosun * İncilay Cangöz
Erhan Üstündağ * Kemal Özmen * Ahmet Şık
Ragıp Duran * Ezgi Koma * Sema Hoşta
IPS İLETİŞİM VAKFI YAYINLARI

HAK HABERCİLİĞİ DİZİSİ

Hazırlayan: Sevda Alankuş

İNSAN HAKLARI HABERCİLİĞİ

Levent Köker * Gülgün Erdoğan Tosun
Çiler Dursun * Yıldız Samer * Tolga Korkut
Oğuz Haksever * Şerif Erol * Hüsnü Öndül
Peter Mcintyre
IPS İLETİŞİM VAKFI YAYINLARI

YENİ HABERCİNİN ELKİTABI

Hazırlayan: Sevdâ Alankuş

GAZETECİLİĞE BAŞLARKEN OKULDAN HABER ODASINA

Sevdâ Alankuş * Umur Talu * İncilay Cangöz
Yavuz Önen * Hüsnü Öndül * Gülgün Erdoğan Tosun
Özden Çankaya * Murat Çelikkan * Tolga Korkut
Erhan Üstündağ * Ertuğrul Kürkçü * İpek Çalışlar
Mete Çubukçu * Ragıp Duran * Ahmet Tulgar
Rana Yılmaz * Nurcan Akad * Füsün Özbilgen
Altan Öymen * Tuğrul Eryılmaz * Murat Utku

IPS İLETİŞİM VAKFI YAYINLARI

HAK SAVUNUCUSUNUN ELKİTABI

Hazırlayan: Gülgün Erdoğan Tosun

HAK ÖRGÜTLERİ, MEDYADA GÖRÜNÜR OLMAK

Sevdâ Alankuş * Gülgün Erdoğan Tosun
Fügen Uğur * Ergun Gümrah * Sinan Gökçen
Erol Önderoğlu

IPS İLETİŞİM VAKFI YAYINLARI

HABERCİNİN ELKİTABI

Hazırlayan: Sevdâ Alankuş

YENİ İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİ VE MEDYA

Ümit Atabek * S. Hakan Tuncel * Hakan Kara
Murad Karaduman * Nihat Halıcı

IPS İLETİŞİM VAKFI YAYINLARI

İFADE ÖZGÜRLÜĞÜNÜN ON YILI 2001-2011

Emek Çaylı ve Gülsüm Depeli

Fikret İlkiz ve Erol Önderoğlu'nun katkılarıyla

IPS İLETİŞİM VAKFI YAYINLARI

BARIŞ GAZETECİLİĞİ ELKİTABI

Yazar: Sevdâ Alankuş

IPS İLETİŞİM VAKFI YAYINLARI

TOPLUMSAL CİNSİYET ODAKLI HABERCİLİK

Toplumsal Cinsiyet Odaklı Habercilik El Kitabı, Kadın Odaklı Habercilik kitabımızın tamamlayıcısı niteliğinde. Bu defa odağını kadınlar ile sınırlamayıp LGBTİ+ bireylerle ilgili haberlerde yapılan hak ihlalleri üzerinde de odaklanıyor ve çeşitli cinsel yönelim kimliklerini temsil edenlerin nasıl hak odaklı haberciliğin konusu olabileceklerine dair bîanet ve proje ortağımız KaosGL deneyimleri üzerinden bir rehber sunuyor. Diğer yandan *Barış Gazeteciliği El Kitabı*'mızın da devamı niteliğinde. Çünkü, içinde bulunduğumuz kadınlara ve bütün ötekilere yönelik katlanan şiddet ortamında, adil bir barış için öncelikle toplumsal cinsiyet odaklı gazetecilik yapmaya, dolayısıyla da bir rehberle her zamankinden çok ihtiyacımız var.

– Sevda Alankuş

ISBN-13: 978-605-85516-2-6

9 786058 551626